

Specijalni izvještaj

**o pojavnim oblicima, mehanizmima
zaštite i prevencije od nasilja
u porodici u Bosni i Hercegovini**

Banja Luka, novembar 2025. godine

**SPECIJALNI IZVJEŠTAJ O POJAVNIM OBLICIMA, MEHANIZMIMA
ZAŠTITE I PREVENCIJE OD NASILJA U PORODICI U BOSNI I
HERCEGOVINI**

Banja Luka, novembar 2025. godine

Autori Izvještaja**Ombudsmeni za ljudska prava BiH:**

- Nives Jukić, dipl. iur.
- Dr. Nevenko Vranješ
- Dr. Jasminka Džumhur

Radna grupa:

- Nives Jukić, dipl. iur, koordinatorica Radne grupe
- Dr. Predrag Raosavljević, pomoćnik Ombudsmena BiH, šef Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije
- Vanja Burić, pomoćnica Ombudsmena BiH, šefica Odjela za Preventivni mehanizam
- mr.sc. Hajrija Adžamija, stručna savjetnica u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije
- Mirjana Štulić, stručna saradnica u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije

Tehnička podrška:

- Dragan Perić, šef Odjela za informacijske tehnologije

SADRŽAJ

I UVOD.....	5
II PRAVNI OKVIR.....	6
III REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	14
IV ŽALBE ZAPRIMLJENE U INSTITUCIJI OMBUDSMENA KOJE SU SE ODNOSILE NA NASILJE U PORODICI.....	36
V NALAZ I MIŠLJENJE OMBUDSMENA ZA LJUDSKA PRAVA	42
ANEKS I – UPITNICI.....	50
ANEKS II – TABELARNI PRIKAZ VSTV-A PREMA PITANJIMA IZ UPITNIKA	53
SAŽETAK.....	56

I UVOD

Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine uspostavljena je s ciljem promovisanja dobre uprave i vladavine prava, te zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih lica i centralni je mehanizam za zaštitu od svih oblika diskriminacije. Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, u članu 32, određeno je da Ombudsmeni mogu reagovati u slučaju kada osnovano sumnjaju da način na koji su primijenjeni zakoni i međunarodni dokumenti o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda vodi nepravničnim rezultatima, a Zakonom o zabrani diskriminacije u članu 7. stav (2), tačka k) predviđeno je da Ombudsmeni prate zakonodavstvo i daju savjete zakonodavnim i izvršnim organima.

Kako bi odgovorila na učestale napade na osobe ženskog spola u okviru porodične zajednice, Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i (u daljem tekstu: Institucija ombudsmena) je pristupila izradi Specijalnog izvještaja o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini.

Cilj ovog izvještaja je osigurati razumijevanje problema i pitanja vezanih za položaj osoba izloženih nasilju u porodici u Bosni i Hercegovini, kao jednog od preduslova za osiguranje prava svakoga a posebno žena na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu, te doprinijeti opštem poboljšanju prava svih osoba da žive slobodno od nasilja, kao i poboljšanju ljudskih prava i sloboda. Izvještaj treba osigurati identificiranje ključnih smjerova za institucionalno djelovanje s ciljem rješavanja uočenih problema u ovoj oblasti.

Institucija ombudsmena je prilikom izrade ovog izvještaja uzela u obzir međunarodne standarde za zaštitu ljudskih prava koji regulišu prava zaštite od nasilja i socijalne sigurnosti, ali prevashodno međunarodne standarde kojima je regulisana zabrana diskriminacije na osnovu spola, te Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o ravnopravnosti spolova i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici oba entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Izvještaj se fokusira na nasilje nad ženama u porodici, s obzirom na to da rodno zasnovano nasilje može podrazumijevati širok spektar pojmova i oblasti i postoji opasnost da bude preširoko postavljen zadatak s malim konkretnim doprinosom.

Prije svega, obrađen je važeći **zakonodavni okvir** i analizirano pitanje njegove usklađenosti s Istanbulskom konvencijom i ostalim međunarodnim dokumentima. Tom prilikom razmotreno je pitanje koliko je zadovoljavajuća trenutna zakonska regulativa usljed posljednjih učestalih slučajeva femicida. Autori Izvještaja vodili su računa o činjenici da u vezi s tim postoje u javnom diskursu, ali i među pravnim stručnjacima, različiti stavovi da li je ili nije dovoljno zakonski regulisana ova problematika, te da je potrebno u vezi s tim pitanjem očitovati se u ovom izvještaju.

Nadalje, izvještajem je istražena **praksa**, odnosno primjena trenutno važeće zakonske regulative, pa su s tim u vezi prikupljene relevantne informacije od nadležnih organa.

U izvještaju je predstavljena i analiza **sistemskih mjera**, usmjerenih na otklanjanje socijalne nesigurnosti žrtava nasilja u porodici, a s ciljem intersekcionalne saradnje, nadležni organi su

kontaktirani putem **upitnika**: ministarstva unutrašnjih poslova svih nivoa vlasti, Visoko sudsko i tužilačko vijeće, kao i nevladine organizacije. Tekst upitnika je u sastavu ovog izvještaja.

Referentni period za koji se provodi istraživanje jeste 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine, kao reprezentativan uzorak na osnovu kojeg se mogu izvući zakonitosti u postupanju javnih organa.

II PRAVNI OKVIR

1) MEĐUNARODNI STANDARDI I MEĐUNARODNE OBAVEZE BiH

Bosna i Hercegovina je, kao članica Ujedinjenih nacija, Vijeća Evrope i država potpisnica brojnih međunarodnih konvencija o ljudskim pravima, prihvatila niz obaveza koje se odnose na zaštitu ljudskih prava i sloboda. Posebno značajno mjesto u tom okviru zauzimaju međunarodni instrumenti usmjereni na borbu protiv rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici, uključujući Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)¹, Konvenciju Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)² Konvenciju o pravima djeteta³, Evropsku konvenciju o ljudskim pravima⁴, kao i druge dokumente Ujedinjenih nacija i Evropske unije.

Ovi instrumenti predstavljaju polaznu osnovu za izgradnju domaćeg zakonodavnog i institucionalnog okvira u Bosni i Hercegovini, te obavezuju državu da osigura prevenciju, zaštitu žrtava, procesuiranje počinilaca i uspostavljanje integrisanih politika u skladu s međunarodnim standardima. Ustav Bosne i Hercegovine propisuje da se Evropska konvencija o ljudskim pravima primjenjuje neposredno i ima prioritet nad zakonima⁵, čime se potvrđuje da međunarodni standardi imaju karakter pravno obavezujućih pravila za sve institucije u državi. Time se postavlja i okvir tzv. standarda dužne pažnje, prema kojem država mora spriječiti nasilje, provesti istragu, procesuirati počinioce i obezbijediti zaštitu i reparaciju žrtvama⁶. Ovaj standard u sebi već nosi četiri ključne dimenzije – prevenciju, zaštitu, procesuiranje i integrisane politike (4P), koje se provlače kroz sve međunarodne i domaće obaveze.

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena – CEDAW

CEDAW predstavlja ključni međunarodnopravni instrument u borbi protiv diskriminacije žena, s ciljem eliminacije svih oblika diskriminacije u javnom i privatnom životu. Konvencija je sastavni dio Ustava BiH (Aneks I), čime se primjenjuje direktno i ima prioritet nad domaćim zakonima.⁶ Bosna i Hercegovina se obavezala da eliminiše diskriminaciju žena u svim oblastima javnog i privatnog života, te da osigura jednaka prava žena i muškaraca.

¹ Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), UN, 1979; Aneks I Ustava BiH;

² Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), 2011, ratifikovana u BiH 2013. godine;

³ Konvencija o pravima djeteta, UN, 1989, ratifikovana u BiH 1993. godine;

⁴ Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Rim, 1950; Aneks I Ustava BiH;

⁵ Standard dužne pažnje (due diligence), razvijen kroz praksu CEDAW Komiteta i Specijalnih izvjestilaca UN-a o nasilju nad ženama;

⁶ Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena – UN, 1979; Aneks I Ustava BiH;

Opcioni protokol uz CEDAW dodatno jača nadzorne mehanizme, dajući Komitetu za eliminaciju diskriminacije žena ovlaštenje da prima individualne i grupne pritužbe, te da provodi istrage o ozbiljnim ili sistemskim kršenjima prava. Ratifikacijom Protokola BiH je preuzela obavezu da prizna nadležnost Komiteta i da postupa po njegovim zaključnim preporukama⁷.

BiH je obavezna redovno podnositi periodične izvještaje CEDAW Komitetu o implementaciji Konvencije⁸. Uz izvještaje vlasti, predviđena je i mogućnost da nevladine organizacije dostavljaju tzv. „izvještaje iz sjene“. Ova praksa omogućava Komitetu da sagleda stvarno stanje i izvan zvaničnih izvještaja vlasti.

Na osnovu Šestog periodičnog izvještaja BiH, razmatranog 2019. godine u Ženevi, Komitet je dao Zaključne napomene s preporukama za unapređenje položaja žena⁹. U zaključcima je pohvaljen napredak, ali je istaknuta zabrinutost zbog nedovoljnog poznavanja Konvencije i njenog Opcionog protokola, te je preporučeno da BiH poveća napore u edukaciji službenika, pravosuđa i šire javnosti.

Komitet je posebno naglasio obavezu BiH da izmijeni zakonodavstvo i uvrsti sveobuhvatnu definiciju diskriminacije žena koja uključuje direktnu, indirektnu i višestruku diskriminaciju.¹⁰ Također je istaknuta obaveza države da osigura efikasnu zaštitu od rodno zasnovanog nasilja, uključujući podršku žrtvama i osposobljavanje institucija.¹¹

Istanbulska konvencija

Istanbulska konvencija (Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici) predstavlja prvi međunarodni pravno obavezujući dokument koji se bavi prevencijom nasilja nad ženama i nasilja u porodici¹². BiH ju je potpisala i ratifikovala 2013. godine, a obavezala se da će u skladu s Konvencijom osigurati: prevenciju nasilja, provođenje istraga, kažnjavanje počinitelaca i osiguranje reparacije žrtvama.

Za potrebe implementacije BiH je 2015. usvojila Okvirnu strategiju za provođenje Konvencije (2015–2018). Obaveze BiH su i da redovno dostavlja izvještaje tijelu za nadzor – GREVIO, te da provodi mjere koje ovo tijelo preporuča.¹³

Specifičnost Istanbulske konvencije je da nasilje nad ženama tretira kao uzrok i posljedicu rodne neravnopravnosti. BiH je, ratifikacijom, preuzela i odgovornost da osigura uslove za provođenje obaveza iz Konvencije i da snosi odgovornost ako propusti da spriječi i sankcioniše nasilje.¹⁴

⁷ Opcioni protokol uz CEDAW – UN, 1999; ratifikovana u BiH 2002. godine;

⁸ Član 18. CEDAW Konvencije – obaveza podnošenja periodičnih izvještaja svake četiri godine;

⁹ CEDAW Komitet, Zaključne napomene na Šesti periodični izvještaj BiH, CEDAW/C/BIH/CO/6, 2019. godine;

¹⁰ CEDAW Komitet, Opšta preporuka br. 28 o članu 2. Konvencije, 2010. godine;

¹¹ CEDAW Komitet, Opšta preporuka br. 35 o rodno zasnovanom nasilju nad ženama, 2017. godine;

¹² (Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, 2011; ratifikovana u BiH 2013. godine;

¹³ GREVIO, Izvještaj o implementaciji Istanbulske konvencije u BiH, 2020. godine;

¹⁴ GREVIO, Izvještaj o implementaciji Istanbulske konvencije u BiH, 2020. godine;

GREVIO (polazni) postupak procjene

GREVIO je objavio izvještaj za Bosnu i Hercegovinu¹⁵ za koji se ističe da je rezultat prve (početne) procedure procjene koja je provedena u odnosu na Bosnu i Hercegovinu¹⁶, da u potpunosti pokriva Istanbulsku konvenciju i na taj način daje ocjenu stepena usklađenosti zakonodavstva Bosne i Hercegovine i prakse u svim oblastima Konvencije. Dalje se ističe da u svjetlu djelokruga Konvencije – kako je navedeno u članu 2. stav (1) – početna procjena fokusira se na mjere poduzete u vezi sa „svim oblicima nasilja nad ženama, uključujući nasilje u porodici, koje pogađa žene nesrazmjerno u odnosu na muškarce“ i da se izraz „žrtva“, kako se koristi u ovom izvještaju, odnosi na ženu ili djevojčicu žrtvu. Na osnovu procjene, izvještajem se predlažu mjere za unapređenje implementacije Konvencije i to kroz zaključne napomene¹⁷, te prijedloge i sugestije.¹⁸

Pekinška deklaracija i Platforma za akciju

Pekinška deklaracija i Platforma za akciju¹⁹ definiše strateške ciljeve i mjere za uklanjanje prepreka punoj participaciji žena u društvu.²⁰ BiH se obavezala na političkom nivou da uklanja prepreke za participaciju žena i da primjenjuje *gender mainstreaming* u svim politikama.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom

BiH je 2010. ratifikovala UN Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom.²¹ Član 6. Konvencije prepoznaje višestruku diskriminaciju žena i djevojčica s invaliditetom. Time je BiH preuzela

¹⁵ GREVIO izvještaj dostupan na <https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2023/02/GREVIO-IZVJESTAJ-bosanski-jezik.pdf>

¹⁶ Prva (početna) procedura procjene sastoji se od nekoliko koraka, a kroz svaki od njih GREVIO prikuplja ključne informacije na kojima će zasnivati svoj izvještaj. Provodi se kao proces povjerljivog dijaloga s ciljem davanja prijedloga i sugestija specifičnih za državu, kako bi se postiglo poboljšanje u kontekstu države članice koja je pod nadzorom. Ovo uključuje sljedeće: • Dostavljanje izvještaja od strane države, koji je pripremljen na osnovu GREVIO osnovnog upitnika (državni izvještaj); • Evaluacionu posjetu zemlji radi upoznavanja s predstavnicima vlasti i nevladinih organizacija u ovoj oblasti; • Komentar od strane države u odnosu na nacrt GREVIO izvještaja; • Objavljivanje GREVIO izvještaja nakon njegovog usvajanja zajedno sa svim komentarima dostavljenim od strane države. Pored toga, GREVIO također prikuplja informacije od raznih drugih izvora, uključujući nevladine organizacije (NVO), druge pripadnike civilnog društva, državne institucije za ljudska prava i organe Vijeća Evrope (Parlamentarnu skupštinu, komesara za ljudska prava i druga stalna tijela), kao i druge međunarodne organe. U sklopu evaluacije države GREVIO je, između ostalih NVO, primio doprinose u pisanoj formi od fondacije Udružene žene iz Banje Luke i „Medica“ iz Zenice. Državni izvještaj i pisani podnesci dostavljeni od strane civilnog društva su objavljeni i dostupni na zvaničnoj web-stranici Istanbulske konvencije. Analiza, sugestije i prijedlozi u ovom prvom polaznom izvještaju o procjeni sačinjeni su pod isključivom odgovornošću grupe GREVIO. Izvještaj prikazuje situaciju kakvu je vidjela delegacija GREVIO-a tokom evaluacijske posjete Bosni i Hercegovini. Tamo gdje je moguće, značajno zakonodavstvo i razvoj politike do 23.06.2022. godine, također su uzeti u obzir. U skladu s Konvencijom, članice podnose izvještaje grupe GREVIO svojim nacionalnim parlamentima (član 70. stav (2)). GREVIO traži od nacionalnih vlasti da ovaj izvještaj prevedu na svoje službene jezike kako bi osigurali da se izvještaj distribuira široj publici, a ne samo relevantnim državnim institucijama na svim nivoima (nacionalnom, regionalnom i lokalnom), a posebno vladama, ministarstvima i pravosuđu, kao i nevladinim organizacijama i drugim organizacijama civilnog društva koje rade u oblasti nasilja nad ženama.

¹⁷ <https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2023/02/GREVIO-IZVJESTAJ-bosanski-jezik.pdf>, str. 117. i 118.

¹⁸ Prilog I Spisak prijedloga i sugestija od strane grupe GREVIO, str. 119 – 135.

¹⁹ Pekinška deklaracija i Platforma za akciju, usvojena na Četvrtoj svjetskoj konferenciji o ženama, Peking, 15. septembar 1995, UN Doc. A/CONF.177/20/Rev.1.

²⁰ Četvrta svjetska konferencija o ženama, Pekinška deklaracija i Platforma za akciju, 1995. godina;

²¹ Konvencija o pravima osoba s invaliditetom, UN, 2006; ratifikovana u BiH 2010. godine;

obavezu da poduzme sve odgovarajuće mjere radi potpunog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i osnovnih sloboda za ovu posebno ranjivu grupu.

Direktiva EU 2024/1385

Evropski parlament je 2024. usvojio Direktivu o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.²² Kao država kandidat za članstvo u EU BiH ima obavezu da svoje zakonodavstvo usklađuje s ovom direktivom, uvodeći jedinstvene preventivne, zaštitne i sankcionirajuće mjere. U kontekstu usklađivanja s Direktivom (EU) 2024/... o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici²³ Bosna i Hercegovina će morati osigurati sistemsko jačanje mehanizama za prevenciju, zaštitu i sankcionisanje rodno zasnovanog nasilja. Posebno značajnu ulogu u implementaciji obaveza iz Direktive ima tijelo za jednakost, koje u Bosni i Hercegovini obavlja Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH. Kao nezavisni mehanizam za zaštitu od diskriminacije i promovisanje jednakosti, ovo tijelo ima mandat da:

- prati i procjenjuje usklađenost zakonodavstva i prakse sa standardima EU u oblasti rodne ravnopravnosti i zaštite od nasilja;
- pruža pomoć i podršku žrtvama u ostvarivanju njihovih prava, uključujući informisanje, savjetovanje i upućivanje nadležnim institucijama;
- sarađuje s pravosudnim, policijskim i socijalnim organima, kao i s nevladinim organizacijama i međunarodnim partnerima;
- izdaje preporuke, mišljenja i izvještaje o pojavama rodno zasnovane diskriminacije i nasilja;
- promoviše edukaciju i podiže svijest javnosti o pravu na zaštitu od svih oblika nasilja i rodne neravnopravnosti.

Na taj način Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH kao tijelo za jednakost ima ključnu ulogu u primjeni principa iz Direktive.

2) PRAVNI OKVIR BOSNE I HERCEGOVINE

Ustavni okvir

Ustav Bosne i Hercegovine²⁴ svojim odredbama normira da će Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda.²⁵ Ustavom BiH je propisano da se prava i slobode predviđene Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prioritet nad svim drugim zakonima²⁶. Zabrana diskriminacije propisana je u članu 2. stav (4) gdje se navodi da je uživanje prava i sloboda predviđenih u članu 2. ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava osigurano svim licima u BiH bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što su spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno

²² Direktiva (EU) 2024/1385 Evropskog parlamenta i Vijeća o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici;

²³ Direktiva (EU) 2024/... Evropskog parlamenta i Vijeća o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, usvojena 2024. godine;

²⁴ Ustav Bosne i Hercegovine, Aneks IV Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini;

²⁵ Ustav BiH, čl. 2. st. (1);

²⁶ Ustav BiH, čl. 2. st. (2);

porijeklo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.²⁷ Međunarodni dokumenti navedeni u Aneksu I Ustava direktno se primjenjuju.

Ustav Federacije BiH²⁸ u poglavlju II – Ljudska prava i osnovne slobode, u članu 2. propisuje da će Federacija BiH osigurati primjenu najvišeg nivoa međunarodno priznatih prava i sloboda utvrđenih u aktima navedenim u Aneksu, te navodi da sve osobe na teritoriji FBiH uživaju pravo na zabranu svake diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, spolu, jeziku, religiji ili vjerovanju, političkim ili drugim uvjerenjima, nacionalnom i socijalnom porijeklu.²⁹

Ustav Republike Srpske³⁰ propisuje da su građani Republike ravnopravni u slobodama, pravima i dužnostima, jednaki pred zakonom i uživaju istu pravnu zaštitu bez obzira na rasu, spol, jezik, nacionalnu pripadnost, vjeroispovijest, socijalno porijeklo, rođenje, obrazovanje, imovinsko stanje, političko i drugo uvjerenje, društveni položaj ili drugo lično svojstvo³¹. Također je propisano da porodica, majka i dijete imaju posebnu zaštitu, a da se brak i odnosi u braku i porodici uređuju zakonom.³²

Statutom Brčko distrikta BiH³³ propisano je da svi stanovnici distrikta uživaju jednaka prava i slobode bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, uključujući spol, rasu, jezik, vjeru, političko uvjerenje, etničku i nacionalnu pripadnost, socijalno porijeklo ili drugo lično svojstvo. Distrikt je obavezan osigurati primjenu međunarodnih standarda zaštite ljudskih prava.³⁴

Zakonodavni okvir na nivou Bosne i Hercegovine

Zakonom o ravnopravnosti spolova uređuje se, promoviše i štiti ravnopravnost spolova, garantuju jednake mogućnosti i ravnopravan tretman svih osoba, bez obzira na spol, u javnoj i privatnoj sferi društva, te se uređuje zaštita od diskriminacije na osnovu spola.³⁵ Diskriminacija na osnovu spola postoji ako je osoba ili grupa osoba stavljena u nepovoljniji položaj na osnovu spola. Zakon utvrđuje da diskriminacija na osnovu spola može biti: direktna, indirektna, uznemiravanje, seksualno uznemiravanje, poticanje na diskriminaciju i nasilje na osnovu spola.³⁶

Zakon definiše nasilje na osnovu spola kao svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputava osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj

²⁷ Ustav BiH, čl. 2. st. (4);

²⁸ Ustav Federacije BiH, „Službene novine FBiH“, br. 1/94, 13/97 – Amandmani I–XIII, 16/02 – Amandmani XIV–XXV, 22/02 – Amandmani XXVI–XXXI, 52/02 – Amandmani XXXII–XL, 60/02 – Amandmani XLI–XLII, 18/03 – Amandmani XLIII–XLV, 63/03 – Amandmani XLVI–XLVIII, 9/04 – Amandman XLIX, 20/04 – Amandman L, 33/04 – Amandman LI, 71/05 – Amandman LII, 72/05 – Amandman LIII, 88/08 – Amandman LIV, 32/09 – Amandman LV, 77/09 – Amandman LVI, 26/10 – Amandman LVII, 72/10 – Amandman LVIII, 8/11 – Amandman LIX, 59/14 – Amandman LX, 60/14 – Amandman LXI, 13/21 – Amandman LXII;

²⁹ Ustav FBiH, čl. 2. st. (1) tačka d);

³⁰ Ustav Republike Srpske, („Službeni glasnik RS“, br. 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 28/96, 29/96, 8/97, 11/98, 21/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05, 48/11, 67/20);

³¹ Ustav RS, čl. 10.

³² Ustav RS, čl. 36.

³³ Statut Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, („Službeni glasnik BD BiH“, br. 17/08 – prečišćeni tekst, 32/13, 2/18);

³⁴ Statut Brčko Distrikta BiH, čl. 14.

³⁵ Zakon o ravnopravnosti spolova BiH, „Službeni glasnik BiH“, br. 16/03, 102/09, čl. 1.

³⁶ Čl. 3. i 4.

sferi života³⁷. U stavu (3) precizira se da ovo uključuje, ali se ne ograničava na: nasilje u porodici ili domaćinstvu; nasilje u široj zajednici; nasilje koje počine ili tolerišu organi vlasti i drugi ovlašteni organi i pojedinci; nasilje na osnovu spola u slučaju oružanih sukoba.³⁸

Nadležni organi vlasti obavezni su poduzeti odgovarajuće mjere radi eliminacije i sprečavanja nasilja na osnovu spola, te osigurati instrumente zaštite, pomoći i naknade žrtvama.³⁹

Zakon predviđa i krivičnopravnu zaštitu, propisujući da će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina kazniti onaj ko na osnovu spola vrši nasilje, uznemiravanje ili seksualno uznemiravanje kojim se ugrožava mir, duševno zdravlje ili tjelesni integritet druge osobe.⁴⁰

Zakonom o zabrani diskriminacije⁴¹ uspostavljen je okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim osobama, uređen sistem zaštite od diskriminacije i utvrđene odgovornosti zakonodavne, sudske i izvršne vlasti. Diskriminacija je definisana kao „*svako različito postupanje, uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti (...) na osnovu rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, invaliditeta, starosne dobi, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika, kao i svake druge okolnosti*“.⁴²

Zakon prepoznaje direktnu i indirektnu diskriminaciju, posebne oblike diskriminacije (uznemiravanje, seksualno uznemiravanje, mobing, segregacija, izdavanje naloga, pomaganje u diskriminaciji, poticanje na diskriminaciju) i teže oblike diskriminacije (višestruka, produžena i ponovljena diskriminacija).⁴³

Rodno zasnovano nasilje, prema ovom zakonu, smatra se oblikom diskriminacije na osnovu spola. Nasilje u porodici, imajući u vidu statističke pokazatelje i činjenicu da su žene najčešće žrtve, također se smatra oblikom diskriminacije.⁴⁴

Prema članu 6. Zakona o zabrani diskriminacije, zabrana diskriminacije obuhvata postupanje svih javnih organa na nivou države, entiteta, kantona i Brčko distrikta BiH, opštinskih institucija i organa, kao i svih pravnih i fizičkih lica, u svim oblastima života.

Zakonodavstvo na nivou Federacije BiH

U cilju jačanja sistema zaštite od nasilja u porodici i nasilja prema ženama, početkom 2025. godine u Federaciji Bosne i Hercegovine donesen je novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama, objavljen u „Službenim novinama Federacije BiH“, broj 19/25. Ovaj zakon ima karakter *lex specialis*, kojim se na sveobuhvatan način uređuje zaštita žrtava nasilja, obaveze

³⁷ Čl. 6. st. (2);

³⁸ Čl. 6. st. (3);

³⁹ Čl. 6. st. (4);

⁴⁰ Čl. 29.

⁴¹ Zakon o zabrani diskriminacije BiH, „Službeni glasnik BiH“, br. 59/09, 66/16;

⁴² Čl. 2. st. (1);

⁴³ Čl. 3–5.

⁴⁴ Čl. 6.

nadležnih organa i institucija, nadležnosti nevladinog sektora, kao i saradnja svih subjekata uključenih u sistem zaštite.

Posebno je značajno što je donošenjem ovog zakona Federacija BiH djelimično uskladila Direktivu (EU) 2024/1385 o suzbijanju nasilja prema ženama i nasilja u porodici⁴⁵, kao i preporuke Komiteta država potpisnica Istanbulske konvencije.⁴⁶ Time je potvrđena obaveza Bosne i Hercegovine da svoje zakonodavstvo usklađuje s evropskim standardima i međunarodnim obavezama u ovoj oblasti.

Novi zakon donosi niz važnih novina u odnosu na ranija zakonska rješenja. Prvi put je uveden pojam „nasilje prema ženama“, koji se definiše kao oblik diskriminacije i kršenja ljudskih prava⁴⁷. Lista radnji koje predstavljaju nasilje značajno je proširena pa, pored dosadašnjih oblika nasilja, obuhvata i seksualno nasilje, zlostavljanje, uznemiravanje i iskorištavanje člana porodice⁴⁸. Istovremeno, zakon je izričito odredio da se prijetnje nasiljem smatraju samostalnim oblikom nasilja.⁴⁹ Posebnu pažnju zakon posvećuje hitnim mjerama zaštite koje nadležni policijski organi izriču odmah na licu mjesta i koje mogu trajati do 48 sati.⁵⁰ Time se osigurava brzo i efikasno reagovanje u situacijama kada postoji neposredna opasnost po žrtvu. Također, prvi put se uvodi mogućnost primjene elektronskog nadzora kod izvršenja mjera udaljenja iz stana i zabrane približavanja⁵¹, što predstavlja značajno unapređenje mehanizama kontrole i zaštite.

Dodatna novina je obavezna procjena rizika koju su dužni izvršiti policija i drugi subjekti zaštite prilikom svake prijave nasilja, s posebnim naglaskom na rizik od smrtnosti, ozbiljnosti situacije i mogućnosti ponavljanja nasilja.⁵² Na taj način se omogućava pravovremeno donošenje odluka i bolje upravljanje slučajevima nasilja. Nadalje, Zakon predviđa uspostavljanje SOS linije dostupne 24 sata dnevno na cijeloj teritoriji Federacije, koja se finansira iz budžeta Federacije i koja žrtvama pruža besplatnu, povjerljivu i neposrednu podršku.⁵³ U oblasti institucionalne zaštite, Zakon detaljno uređuje djelovanje sigurnih kuća, definiše minimalne standarde, uspostavlja centralni registar i precizira izvore finansiranja⁵⁴, čime se jača održivost i kvalitet pruženih usluga.

U domenu krivičnog prava, izmjenama Krivičnog zakona Federacije BiH⁵⁵ uveden je pojam *femicida* kao posebnog krivičnog djela.⁵⁶ Za ubistvo žene motivisano rodnom pripadnošću sada je predviđena kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Kao otežavajuće okolnosti propisane su situacije u kojima je žrtva bila prethodno zlostavljana, nalazila se u zavisnom odnosu prema počiniocu ili je djelo počinjeno u kontekstu rodne neravnopravnosti.

⁴⁵ Direktiva (EU) 2024/1385 Evropskog parlamenta i Vijeća od 14. maja 2024. godine;

⁴⁶ Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, CETS No. 210, 2011.

⁴⁷ Član 8. stav (2) Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji BiH, „Službene novine FBiH“, broj 19/25;

⁴⁸ Član 9. stav (1) istog zakona;

⁴⁹ Član 9. stav (2) istog zakona;

⁵⁰ Članovi 22–24. istog zakona;

⁵¹ Članovi 27–29. istog zakona;

⁵² Član 21. istog zakona;

⁵³ Član 71. istog zakona;

⁵⁴ Članovi 56–65. istog zakona;

⁵⁵ Krivični zakon Federacije BiH, „Službene novine FBiH“, br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16, 75/17, 7/23;

⁵⁶ Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona FBiH, usvojen u Domu naroda 17.6.2025. godine;

Istovremeno, ukinuta je mogućnost otkupa kazni za najteža krivična djela, uključujući nasilje u porodici.

Dodatno, Porodični zakon Federacije BiH⁵⁷ zabranjuje nasilničko ponašanje bračnih i vanbračnih partnera, kao i drugih članova porodice. Nasilničko ponašanje u smislu ovog zakona definiše se kao narušavanje fizičkog ili psihičkog integriteta, u skladu s odredbama člana 4. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Zaključno, donošenje novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama predstavlja značajan iskorak u pravcu usklađivanja domaćeg zakonodavstva s evropskim standardima i međunarodnim obavezama. Proširene definicije nasilja, uvođenje hitnih mjera zaštite i elektronskog nadzora, obavezna procjena rizika, SOS linija i centralni registar sigurnih kuća svjedoče o ozbiljnom pristupu Federacije BiH ovom pitanju. Posebno uvođenje femicida kao samostalnog krivičnog djela šalje jasnu poruku da nasilje prema ženama neće biti tolerisano, te da će država poduzimati odlučne mjere kako bi se zaštitila prava i sigurnost žena i djece.

Zakonodavstvo na nivou Republike Srpske

Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske⁵⁸ uređuje se zaštita od nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, definišu se lica koja se smatraju članovima porodice, subjekti zaštite i postupak zaštite žrtava nasilja, osniva Savjet za borbu protiv nasilja u porodici, te propisuju mjere za zaštitu žrtve.⁵⁹ Osnovni cilj zakona jeste zaštita žrtava nasilja u porodici sprečavanjem i suzbijanjem nasilja, kojim se krše ustavom i zakonima zagarantovana osnovna ljudska prava i slobode.⁶⁰

Nasilje u porodici, u smislu ovog zakona, obuhvata fizičko, psihičko, seksualno i ekonomsko nasilje, uključujući prijetnje, uskraćivanje prava na ekonomsku neovisnost, ograničavanje slobode kretanja, nasilnu izolaciju i druge oblike uznemiravanja.⁶¹ Zakonom je predviđeno donošenje hitnih mjera radi otklanjanja neposredne opasnosti po integritet žrtve, kao i zaštitnih mjera poput udaljenja učinioca iz stana ili zabrane približavanja.⁶² Također omogućeno je zbrinjavanje žrtava u sigurnim kućama.⁶³

Krivičnim zakonikom Republike Srpske⁶⁴ propisano je krivično djelo nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici.⁶⁵ Osnovni oblik se kažnjava novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine, dok su za teže oblike – ako je djelo učinjeno upotrebom oružja, prema djetetu, ili je izazvalo tešku tjelesnu povredu ili smrt – predviđene kazne od šest mjeseci do pet godina, dvije do deset godina, odnosno tri do petnaest godina zatvora. Zakonik također poznaje i krivično djelo proganjanja,⁶⁶

⁵⁷ Porodični zakon Federacije BiH, „Službene novine FBiH“, br. 35/05, 41/05, 31/14 i 93/22;

⁵⁸ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 102/12, 108/13, 82/15, 84/19;

⁵⁹ Čl. 1.

⁶⁰ Čl. 2.

⁶¹ Čl. 6.

⁶² Čl. 20–23.

⁶³ Čl. 24.

⁶⁴ Krivični zakonik Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 64/17, 104/18, 15/21, 89/23;

⁶⁵ Čl. 190.

⁶⁶ Čl. 190a.

kojim se sankcioniše uporno i dugotrajno praćenje ili uspostavljanje neželjenih kontakata, a koje izaziva strah ili tjeskobu kod žrtve.

Porodičnim zakonom Republike Srpske⁶⁷ utvrđena je zabrana nasilja u porodici i pravo svakog člana porodice na zaštitu od nasilja.⁶⁸

Zakonodavstvo na nivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu BiH⁶⁹ uređena je zaštita od nasilja u porodici, definišu se članovi porodice, subjekti zaštite i postupci zaštite žrtava. Zakon propisuje oblike nasilja kao što su prijetnje tjelesnom povredom, uskraćivanje sredstava za život, ekonomska dominacija, verbalni napadi, ograničavanje slobode komunikacije, uništavanje imovine, uhođenje i izazivanje straha⁷⁰. Propisane su i hitne mjere zaštite – udaljenje učinioca nasilja iz stana ili zabrana približavanja, kao i smještaj žrtava u sigurnu kuću.⁷¹

Krivičnim zakonom Brčko distrikta BiH⁷² nasilje u porodici je posebno krivično djelo⁷³. Osnovni oblik se kažnjava novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine, dok se u slučaju upotrebe oružja ili kada je djelo učinjeno pred djetetom kazna kreće od tri mjeseca do tri godine. Teže posljedice, poput teške tjelesne povrede ili smrti, povlače kaznu od jedne do pet godina, odnosno dvije do petnaest godina zatvora. Ako je žrtva prethodno bila zlostavljana, učinilac se kažnjava kaznom od najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.

Porodičnim zakonom Brčko distrikta BiH⁷⁴ propisano je da u porodici nije dozvoljeno nasilničko ponašanje bračnih partnera ili bilo kojeg drugog člana porodice, a da se pod nasilničkim ponašanjem smatra svako ponašanje koje ima obilježja krivičnog djela nasilja u porodici.⁷⁵

III REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U ovom dijelu Specijalnog izvještaja prezentuju se podaci istraživanja dobijeni od organa nadležnih za zaštitu od nasilja u porodici i to: Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Ministarstva unutrašnjih poslova Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, kantonalnih ministarstva unutrašnjih poslova, zatim podaci kojima raspolaže Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine a koji se odnose na rad nadležnih tužilaštava i sudova, kao i podaci prikupljeni od organizacija i udruženja koji se bave pitanjima zaštite od nasilja u porodici. Istraživanje obuhvata period od 01.01.2023. do 30.06.2024. godine. Upitnicima⁷⁶ upućenim nadležnim organima traženi su podaci za spomenuti referentni period koji se odnose na sve relevantne podatke vezane za nasilje

⁶⁷ Porodični zakon Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 54/02, 41/08, 63/14;

⁶⁸ Čl. 78.

⁶⁹ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu BiH, „Službeni glasnik BD BiH“, br. 32/10, 3/13, 12/17;

⁷⁰ Čl. 4.

⁷¹ Čl. 7–11.

⁷² Krivični zakon Brčko distrikta BiH, „Službeni glasnik BD BiH“, br. 10/03, 45/11, 26/16, 32/19, 3/23;

⁷³ Čl. 218.

⁷⁴ Porodični zakon Brčko distrikta BiH, „Službeni glasnik BD BiH“, br. 23/07, 39/09, 28/19;

⁷⁵ Čl. 94.

⁷⁶ Aneks I izvještaja

u porodici. U upitnicima upućenim organizacijama i udruženjima⁷⁷ koji se bave zaštitom od nasilja u porodici tražena su mišljenja i iskustva s kojima se sreću a vezana su za problematiku nasilja u porodici.

1) NADLEŽNI POLICIJSKI ORGANI

Analizom pristiglih odgovora prezentuju se statistički podaci o nasilju u porodici, kao što su: broj samih prijava, broj povučenih prijava, ko su najčešći podnosioci prijava, zahtjevi za izricanje zaštitnih mjera, kao i broj zaštitnih mjera, broj slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, broj smještaja u sigurnu kuću, broj lica lišenih slobode i zadržavanja, broj pokrenutih prekršajnih postupaka, broj kao i spol policijskih službenika koji rade na referatima nasilja u porodici, kao i informacija o specijalizovanim edukacijama na temu primjene zakona o zaštiti od nasilja u porodici

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske⁷⁸ navodi da je u traženom referentnom periodu (01.01.2023. – 30.06.2024.) evidentiralo ukupno 1.698 slučajeva nasilja u porodici i to u 2023. godini 1.193 slučaja, dok je u prvoj polovini 2024. godine evidentirano 505 slučajeva.

Broj krivičnih djela je ukupno 1.484, od čega je u 2023. godini evidentirano 1.034 slučaja a u prvoj polovini 2024. godine 450 krivičnih djela.

Pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske ne raspolažu podacima o broju povučenih prijava, kao ni podacima o tome ko su najčešći podnosioci prijava nasilja u porodici. Broj predloženih zaštitnih mjera u referentnom periodu je 102, od kojih u 2023. godini 66, dok je u prvoj polovini 2024. godine evidentirano 36 predloženih zaštitnih mjera.

Vrste predloženih zaštitnih mjera su:

- a) udaljenje iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora - ukupno 16, u 2023. godini devet a u prvoj polovini 2024. godine sedam;
- b) zabrana približavanja žrtvi - ukupno 38, u 2023. godini 27, a u prvoj polovini 2024. godine 11;
- c) zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve - ukupno 14, u 2023. godini osam, a u prvoj polovini 2024. godine šest;
- d) obavezan psihosocijalni tretman - ukupno osam, u 2023. godini šest, a u prvoj polovini 2024. godine dva;
- e) obavezno liječenje od ovisnosti - ukupno 26, u 2023. godini 16, a u prvoj polovini 2024. godine deset.

Broj provedenih zaštitnih mjera u referentnom periodu je 67, od kojih je u 2023. godini 41, a u prvoj polovini 2024. godine 26 provedenih zaštitnih mjera.

Vrste provedenih zaštitnih mjera:

⁷⁷ Aneks I izvještaja

⁷⁸ SM-1-052-3850/24 od 17.10.2024. godine;

- a) udaljenje iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora - ukupno 13, u 2023. godini osam, a u prvoj polovini 2024. godine pet;
- b) zabrana približavanja žrtvi - ukupno 30, u 2023. godini 21, a u prvoj polovini 2024. godine devet;
- c) zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve - ukupno osam, u 2023. godini tri, a u prvoj polovini 2024. godine pet;
- d) obavezan psihosocijalni tretman - ukupno tri, u 2023. godini dva, a u prvoj polovini 2024. godine jedan;
- e) obavezno liječenje od ovisnosti - ukupno 13, u 2023. godini sedam, a u prvoj polovini 2024. godine šest.

Broj lica smještenih u sigurnu kuću je 31, od kojih je u 2023. godini evidentirano 22, dok je u prvoj polovini 2024. godine evidentirano osam.

Broj lica lišenih slobode zbog postojanja osnova sumnje da su počinili nasilje u porodici je 1.148, od kojih u 2023. godini 781, a u prvoj polovini 2024. godine 367.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske navodi da nije evidentirano nijedno pokretanje prekršajnog postupka protiv lica koja nisu izvršila obavezu prijavljivanja radnji nasilja u porodici.

Veliki broj stručno osposobljenih policijskih službenika postupa u slučaju nasilja u porodici, i Uprava za policijsko obrazovanje Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, kao kontinuiranu aktivnost, realizuje specijalističke obuke za rad na predmetima nasilja u porodici, i do sada su certificirana 223 policijska službenika, od kojih 183 muškog i 40 ženskog spola.

U referentnom periodu Uprava za policijsko obrazovanje realizovala je pet specijalističkih obuka za rad na predmetima nasilja u porodici za policijske službenike Policijskih uprava Foča, Mrkonjić-Grad, Doboj, Istočno Sarajevo i Banja Luka, i tom prilikom su certificirana 74 policijska službenika, od čega 60 muškog i 14 ženskog spola.

Pored navedene specijalističke obuke Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske učestvuje u realizaciji Projekta pod nazivom “Jačanje kapaciteta krivičnog pravosuđa za borbu protiv rodno zasnovanog nasilja u Jugoistočnoj Evropi” koji provodi OSCE.

U okviru projektnih aktivnosti razvijen je savremeni jedinstveni plan i program koji se realizuje u zemljama u kojima se sprovodi projekat (Srbija, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Albanija i Bosna i Hercegovina).

U Bosni i Hercegovini realizovana je 2023. godine u Sarajevu “Obuka za rodno osjetljivo policijsko postupanje u predmetima nasilja nad ženama i djevojčicama”. Obuci je prisustvovalo 13 policijskih službenika, od toga devet muškog i četiri ženskog spola. Predviđeno je da svi predstavnici policijskih uprava koji su prošli spomenutu obuku pohađaju i obuku za instruktore za rodno osjetljivi policijski rad u predmetima nasilja nad ženama i djevojčicama. U vezi s tim Uprava za policijsko obrazovanje je, u saradnji sa Misijom OSCE-a u Bosni i Hercegovini, realizovala “Specijalističku obuku za rodno osjetljivi policijski rad u predmetima nasilja nad ženama i

djevojčicama“ za 10 policijskih službenika (iz svake policijske uprave po jedan) i to za osam policijskih službenika muškog spola i dva ženskog.

Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine⁷⁹ dostavila je informacije da je, u periodu od 01.01.2023. do 30.06.2024. godine, evidentirano ukupno 27 prijava krivičnog djela „nasilje u porodici“, te da je u istom periodu Tužilaštvu Brčko distrikta BiH uputilo 35 izvještaja protiv 36 lica za počinjeno krivično djelo “nasilje u porodici”. Dalje, navodi se da su najčešći podnosioci prijava bile žrtve nasilja u porodici i da je u navedenom periodu upućeno pet zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, dok su evidentirana četiri slučaja smještaja u sigurnu kuću. Zbog počinjenog krivičnog djela “nasilje u porodici” slobode je lišeno sedam lica.

U Policiji Brčko distrikta BiH na prijavama krivičnog djela “nasilje u porodici” radi ukupno četiri policijska službenika, dok je kroz specijalizovane edukacije na temu primjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu BiH prošlo više policijskih službenika.

Također, u navedenom periodu Policija Brčko distrikta BiH postupala je i po prijavama nasilja u porodici po Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu BiH kojom prilikom su u navedenom periodu Osnovnom sudu Brčko distrikta BiH uputili 33 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka protiv 39 lica. U navedenom periodu nije bilo povučenih prijava, a najčešći podnosioci prijava bili su članovi porodice. U dva slučaja podneseni su zahtjevi za izricanje zaštitnih mjera, dok su izrečene dvije zaštitne mjere. U navedenom periodu nisu evidentirana nepostupanja po naloženim zaštitnim mjerama, dok smještaja u sigurnu kuću nije bilo. Zbog počinjenog prekršaja iz člana 5. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici slobode su lišena dva lica. Nisu evidentirane prijave neprijavljivanja radnji nasilja u porodici.

Federacija Bosne i Hercegovine

Radi sagledavanja obima i načina postupanja nadležnih organa u slučajevima nasilja u porodici, Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH prikupila je podatke od svih kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova u Federaciji BiH.

U nastavku su predstavljeni podaci koje su dostavila ministarstva, s prikazom prijavljenih slučajeva, izrečenih zaštitnih mjera i drugih relevantnih informacija.

Ministarstvo Unsko-sanskog kantona

Ministarstvo unutrašnjih poslova Unsko-sanskog kantona⁸⁰, u vezi postupanja po prijavama koje se odnose na nasilje u porodici, poduzetim mjerama od strane policijskih službenika i izrečenih zaštitnih i drugih mjera od strane osam policijskih stanica Uprave policije, u datom referentnom periodu, evidentiralo je sljedeće podatke. Kao najčešći podnosioci prijava evidentirani su članovi porodice žrtava, same žrtve nasilja, građani, zdravstveni radnici i školski pedagozi.

⁷⁹ Akt broj: 14.05-04.12-73843/24 od 14.10.2024. godine;

⁸⁰ Akt broj: 05-04/04-1-11/25/PJ primljen dana 22.01.2025. godine;

- broj podnesenih prijava o nasilju u porodici - 222
- broj povučenih prijava - pet
- broj podnesenih zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera - 298

Vrste predloženih zaštitnih mjera

- a) zabrana uznemiravanja i uhođenja žrtve nasilja u porodici – 33
 - b) zabrana približavanja žrtvi nasilja – 22
 - c) obavezan psihosocijalni tretman – 21
 - d) obavezno liječenje od ovisnosti – 12
 - e) zabrana vraćanja u kuću ili neki drugi stambeni prostor – pet
- broj izrečenih zaštitnih mjera – 112
 - broj slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno broj slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud s prijedlogom za izricanje novčane kazne – 21
 - broj slučajeva smještaja u sigurnu kuću – 17
 - broj lica lišenih slobode i zadržavanja u slučajevima kada postoje osnovane sumnje da je lice počinilo nasilje u porodici – 139

Nije bilo pokrenutih prekršajnih postupaka protiv lica koja nisu izvršila obavezu prijavljivanja nasilja u porodici. Na referatima nasilja u porodici raspoređena su četiri policijska službenika i to tri muškog i jedan ženskog spola. Policijski službenici su prolazili kroz specijalizovane obuke na temu primjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Unsko-sanskog kantona dostavilo je i podatke u vezi s postupanjem sektora kriminalističke policije po krivičnim djelima nasilja u porodici. Broj podnesenih prijava je četiri, nema evidentiranih povučenih prijava, dok su najčešći podnosioci prijava same žrtve. Broj predloženih zaštitnih mjera je šest i to: tri zabrane približavanja žrtvi nasilja, jedna mjera obaveznog psihosocijalnog tretmana, dvije mjere zabrane uznemiravanja i uhođenja, kao i jedna zabrana vraćanja u stan/kuću ili neki drugi stambeni prostor. Izrečeno je osam zaštitnih mjera. Dostavljen je i jedan zahtjev za produženje i izricanje zaštitne mjere, te su predložene dvije mjere i to zabrana uznemiravanja i uhođenje žrtve i udaljenje iz stana/kuće ili nekog drugog stambenog prostora, kao i zabrana vraćanja u stan/kuću ili neki drugi stambeni prostor. Nije bilo slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud s prijedlogom za izricanje novčane kazne. Jedna žrtva je smještena u sigurnu kuću, a evidentirano je lišavanje slobode jednog lica i zadržavanje u slučaju kad postoji osnovana sumnja da je počinilo nasilje u porodici. Nije bilo pokrenutih prekršajnih postupaka protiv lica koja nisu izvršila obavezu prijavljivanja radnji nasilja u porodici. Na referatu nasilja u porodici raspoređena su četiri policijska službenika i to tri muškog i jedan ženskog spola.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Posavskog kantona

U evidenciji Ministarstva unutrašnjih poslova Posavskog kantona⁸¹ za traženi referentni period nalazi se 37 podnesenih prijava o nasilju u porodici, dok je evidentirana jedna povučena prijava.

⁸¹ Akt broj: 02-2/1-03-549/24-1 dostavljen dana 15.10.2024. godine;

Kao najčešći podnosioci prijava izdvajaju se same žrtve nasilja, članovi porodice i zdravstveni radnici. Podneseno je 58 zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, od čega 33 zabrane prilaženja žrtvi, 21 zabrana uznemiravanja i uhođenja, kao i četiri mjere obaveznog liječenja od ovisnosti. Izrečeno je ukupno 67 zaštitnih mjera, dok nije evidentiran nijedan slučaj nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno slučaj u kojem je obaviješten nadležni sud s prijedlogom za izricanje novčane kazne. Nije bilo smještaja žrtava u sigurnu kuću, kao ni pokrenutih postupaka protiv lica koja nisu izvršila obavezu prijavljivanja radnji nasilja u porodici. Slobode su lišena 33 lica u slučajevima kada postoje osnove sumnje da je počinjeno nasilje u porodici, od čega je sedam zadržano duže od 24 sata. Na referatima nasilja u porodici raspoređeno je 18 policijskih službenika od čega je 15 muškog a tri ženskog spola. Policijski službenici Ministarstva unutrašnjih poslova Posavskog kantona prolazili su specijalizovane edukacije na temu primjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona

Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona⁸² dostavilo je podatke iz svoje evidencije za traženi referentni period gdje je navedeno da su najčešći podnosioci prijava o nasilju u porodici same žrtve i centri za socijalni rad, kao i zdravstvene ustanove.

- broj podnesenih prijava o nasilju u porodici - 739
- broj povučenih prijava - 219
- broj podnesenih zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera - 399

Vrste predloženih zaštitnih mjera

- a) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor - 80
- b) zabrana približavanja žrtvi nasilja - 353
- c) zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju - 305
- d) obavezan psihosocijalni tretman - 69
- e) obavezno liječenje od ovisnosti - 57

- broj izrečenih zaštitnih mjera - 778
- broj slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno broj slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud s prijedlogom za izricanje novčane kazne - 62
- broj slučajeva smještaja u sigurnu kuću - 42
- broj lica lišenih slobode i zadržavanja u slučajevima kad postoje osnove sumnje da je lice počinilo nasilje u porodici - 120

Nije bilo pokrenutih prekršajnih postupaka protiv lica koja nisu izvršila obavezu prijavljivanja radnji nasilja u porodici. Na referatima nasilja u porodici rade 93 policijska službenika od čega je 70 muškog a 23 ženskog spola. Veliki broj policijskih službenika prošao je kroz specijalizovane edukacije na temu primjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH.

⁸² Akt broj: 08-06/3-3-03.2-3-4688/24 HE dostavljen dana 17.10.2024. godine;

Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona

Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona⁸³ dostavilo je podatke za referentni period iz kojeg je vidljivo da su najčešći podnosioci prijava članovi porodice žrtava nasilja, same žrtve nasilja, kao i zdravstvene i socijalne ustanove. Broj podnesenih prijava o nasilju u porodici je 609, a broj povučenih prijava iznosi 89. Broj podnesenih zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, vrste predloženih mjera i broj po vrstama je 339. Broj izrečenih zaštitnih mjera iznosi 575, dok je broj slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno broj slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud s prijedlogom za izricanje novčane kazne 58. Bilo je 10 slučajeva smještaja žrtava u sigurnu kuću, dok nije bio nijedan pokrenuti postupak protiv lica koja nisu izvršila obavezu prijavljivanja radnji nasilja u porodici. 531 lice je lišeno slobode i zadržano u slučajevima kada postoje osnove sumnje da je lice počinilo nasilje u porodici. Na referatima nasilja u porodici raspoređeno je 38 policijskih službenika, dok su 532 službenika učestvovala u 16 obuka na temu primjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Bosanko-podrinjskog kantona

Ministarstvo unutrašnjih poslova Bosanko-podrinjskog kantona⁸⁴ dostavilo je informaciju da su **za referentni period od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine** podnesene ukupno 32 prijave, da nije bilo povučenih prijava i da su najčešći podnosioci prijava bile žrtve i članovi porodice. Nadalje, navodi se da su podnesena 23 zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, od kojih su sljedeće vrste predloženih mjera:

- a) udaljenje iz stana i drugih prostorija - 10
- b) zabrana približavanja žrtvi - 10
- c) zabrana uznemiravanja i uhođenja - 5
- d) obavezan psihosocijalni tretman - 7
- e) obavezno liječenje - 2

Dalje, navodi se da je izrečeno 39 zaštitnih mjera i da nije bilo slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, kao ni slučajeva smještaja u sigurnu kuću. Nije bilo pokrenutih prekršajnih postupaka protiv lica koja nisu izvršila obavezu prijavljivanja radnji nasilja u porodici. Ukupno 23 lica su zadržana i lišena slobode zbog osnova sumnje na krivično djelo nasilja u porodici.

Na referatima nasilja u porodici zaduženo je 5 policijskih službenika od čega su 4 muškarca i 1 žena. Službenici policije koji rade na referatima nasilja u porodici prolazili su kroz specijalizovane edukacije na temu primjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona

Ministarstvo unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona⁸⁵ dostavilo je informaciju da je **za referentni period od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine** bilo ukupno 168 prijava nasilja u porodici, od čega je tokom 2023. godine zaprimljeno **125 prijava**, a za prvih šest mjeseci 2024.

⁸³ Akt broj: 08-02-01/1-03-2-4978-1/24 primljen dana 16.10.2024. godine;

⁸⁴ Akt broj: 07/1-03-271/25 od 14.01.2025. godine;

⁸⁵ Akt broj: 02/3-3-04-1052/24 KH, od 14.10. 2024. godine;

godine 43 prijave. Nadalje, dostavljeni su podaci da su u referentnom periodu bile 34 povučene prijave u smislu da su prijavitelji odustali od prijave i da su najčešći podnosioci prijava sama oštećena lica. Dalje se navodi da je podneseno 105 zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, da je izrečeno **107 mjera “privremeno lišenje slobode”** uz napomenu da se za ove mjere “zbog hitnosti u postupanju vrlo često ne podnose zahtjevi prema sudovima, nego se navedena mjera realizuje u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku FBiH.” U dostavljenoj informaciji navedeno je da su izrečene i **204 ostale zaštitne mjere i to:**

- a) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor - 43;
- b) zabrana približavanja žrtvi nasilja - 83;
- c) zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju - 54;
- d) obavezan psihosocijalni tretman - 14;
- e) obavezno liječenje od ovisnosti – 10.

U posmatranom periodu u 12 slučajeva došlo je do kršenja zaštitnih mjera, o čemu je u skladu sa zakonskim propisima obaviješten nadležni sud, odnosno podneseni zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka. Jedna od organizacionih jedinica Uprave policije ovog ministarstva imala je 1 slučaj smještanja žrtve u sigurnu kuću.

Nije bilo zabilježenih slučajeva pokrenutih postupaka protiv lica koja nisu izvršila obavezu prijavljivanja radnji nasilja niti su po ovom osnovu pokretani postupci.

Predmeti krivičnih djela „nasilje u porodici“ su prema pravilnicima ovog ministarstva u nadležnosti policijskih stanica, odnosno policijskih istražitelja, te s tim u vezi, predmet duži i po istom postupka dežurni istražitelj u momentu prijave. U 11 organizacionih jedinica nivoa policijske stanice ukupno je 85 policijskih službenika muškog spola i 11 službenica ženskog spola koji postupaju po predmetima ove vrste krivičnih djela.

U periodu januar - juni 2023. godine u različitim intervalima od strane službenika odjela za edukaciju održana su predavanja u 11 organizacionih jedinica, policijskih stanica pri ovom ministarstvu na temu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH i Pravilnika o načinu provođenja zaštitnih mjera za počinioc nasilja u porodici koje su u nadležnosti policije.

Edukacijom obuhvaćeni istražitelji u policijskim stanicama, vođe smjena, operativni dežurni te policijski službenici koji su zaduženi za praćenje provođenja zaštitnih mjera. Tokom prvih 6 mjeseci 2024. godine, 6 policijskih službenika iz različitih policijskih stanica prisustvovali su nekoj vrsti edukacije.

Također, potrebno je napomenuti da sve organizacione jedinice ovog ministarstva imaju obavezu sačinjavanja godišnjih planova obuke, te se u skladu s tim, redovno, od strane rukovodnog kadra svake pojedinačne organizacione jedinice održavaju obuke na razne teme, između ostalog i nasilja u porodici.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Hercegovačko-neretvanskog kantona

Ministarstvo unutrašnjih poslova Hercegovačko-neretvanskog kantona⁸⁶ dostavilo je relevantne podatke koji se odnose na referentni period, navodeći da su najčešći podnosioci prijava građani i članovi porodice. Podneseno je 190 prijava o nasilju u porodici, dok je povučeno 12. Broj podnesenih zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera je 93, od čega:

- a) zabrana prilaska – 61
- b) zabrana uznemiravanja i uhođenja – 13
- c) udaljenje iz stana – 10
- d) obavezni psihosocijalni tretman – 11
- e) obavezno liječenje od ovisnosti – 8

Izrečene su 84 zaštitne mjere, dok je bilo 17 slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno broj slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud s prijedlogom za izricanje novčane kazne. Devet žrtava nasilja smješteno je u sigurnu kuću, dok je 67 lica lišeno slobode i zadržano u slučajevima kada postoje osnovi sumnje da je osoba počinila nasilje u porodici. Nije bilo pokrenutih prekršajnih postupaka protiv osoba koje nisu izvršile obavezu prijavljivanja radnji nasilja u porodici. Policijski službenici prolazili su kroz specijalizovane edukacije na temu primjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH. Na referatima nasilja u porodici radi 18 policijskih službenika.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Zapadnohercegovačkog kantona

Ministarstvo unutrašnjih poslova Zapadnohercegovačkog kantona⁸⁷ dostavilo je **podatke koji se odnose na referentni period**, navodeći da su najčešći podnosioci prijava članovi porodice, da je za traženi period zaprimljeno 55 prijava o nasilju u porodici te da nije bilo povučenih prijava. Broj podnesenih zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera je 70, od čega:

- a) zabrana približavanja žrtvi - 18
- b) udaljavanje iz stana, kuće ili nekog stambenog prostora i zabrana vraćanja - 3
- c) obavezno liječenje od ovisnosti - 18
- d) obavezan psihosocijalni tretman - 21
- e) pritvor (zbog kršenja prethodno izrečene zaštitne mjere) – 1

Izrečeno je 76 zaštitnih mjera, od čega je bilo 9 slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud s prijedlogom za izricanje novčane kazne. Tri žrtve nasilja smještene su u sigurnu kuću, dok je broj lica lišenih slobode i zadržavanja u

⁸⁶ Akt broj: 01-03-2-1340/24 dostavljen dana 11.11.2024. godine;

⁸⁷ Akt broj: 02-2-1/1-183/24-6 od 18.10.2024. godine – cijeneći da je u ovom aktu Ministarstvo navelo da dostavlja podatke za period od 01.01.2024. godine do 30.06.2024. godine, što nije u skladu s traženim referentnim periodom, aktom Institucije ombudsmena od 07.02.2025. godine je zatraženo pojašnjenje odnosno dostavljanje informacija za traženi referentni period od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine. Institucija ombudsmena je nakon toga zaprimila akt Ministarstva unutrašnjih poslova Zapadnohercegovačkog kantona, akt broj 02-2-1/1-183/24-8 od 17.02.2025. godine u kojem je istaknuto da se podaci dostavljeni u aktu broj 02-2-1/1-183/24-6 od 18.10.2024. godine odnose na traženi referentni period od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine i da je bila riječ u prethodno dostavljenom aktu o štamparskoj grešci prilikom navođenja datuma.

slučajevima kad postoje osnove sumnje da je lice počinilo nasilje u porodici bilo 42. Nije bilo pokrenutih prekršajnih postupaka protiv osoba koje nisu izvršile obavezu prijavljivanja radnji nasilja u porodici. U Ministarstvu unutrašnjih poslova Zapadnohercegovačkog kantona na referatu nasilja u porodici angažovano je ukupno 13 službenika, od čega 12 muškaraca i jedna žena.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo

Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo⁸⁸ je u vezi s postavljenim pitanjima dostavilo tabelu s podacima, kako je naglašeno u odgovoru, **koji su evidentirani** u Odjeljenju za analitiku, planiranje i evidencije Uprave policije MUP-a Kantona Sarajevo. Iz navedene tabele proizlazi da raspolažu podacima o broju prijavljenih slučajeva nasilja u porodici, broju podnesenih službenih izvještaja o počinjenom krivičnom djelu iz člana 222. KFFBiH nadležnom tužilaštvu, broju lica lišenih slobode zbog postojanja osnova sumnje da su počinili krivično djelo iz čl. 222. KZFBiH, broju izrečenih mjera te broju kršenja zaštitnih mjera.

Ministarstvo je dostavilo informaciju da je **za referentni period ovog izvještaja (od januara 2023. godine do juna 2024. godine)** ukupno bilo 522 prijave slučajeva nasilja u porodici, podneseno je 496 službenih izvještaja o počinjenom krivičnom djelu iz člana 222. KFFBiH nadležnom tužilaštvu, 343 lica su lišena slobode zbog postojanja osnova sumnje da su počinili krivično djelo iz čl. 222. KZFBiH, izrečeno je 978 zaštitnih mjera od čega je utvrđeno kršenje zaštitnih mjera u 106 slučajeva.

Prema tabelarno dostavljenim podacima **u toku 2023. godine** bilo je 336 prijava slučajeva nasilja u porodici, podneseno je 317 službenih izvještaja o počinjenom krivičnom djelu iz člana 222. KFFBiH nadležnom tužilaštvu, 214 lica je lišeno slobode zbog postojanja osnova sumnje da su počinili krivično djelo iz čl. 222. KZFBiH, izrečena je 571 zaštitna mjera, od čega je utvrđeno kršenje zaštitnih mjera u 59 slučajeva.

U periodu **od januara do kraja juna 2024. godine** bilo je 186 prijava slučajeva nasilja u porodici, podneseno je 179 službenih izvještaja o počinjenom krivičnom djelu iz člana 222. KFFBiH nadležnom tužilaštvu, 129 lica je lišeno slobode zbog postojanja osnova sumnje da su počinili krivično djelo iz čl. 222. KZFBiH, izrečeno je 407 zaštitnih mjera od čega je utvrđeno kršenje zaštitnih mjera u 47 slučajeva.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona 10

Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona 10⁸⁹ dostavilo je informaciju da je **za referentni period od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine** prijavljen ukupno 51 slučaj nasilja u porodici, da su najčešći podnosioci prijave članovi porodice, te da nije bilo evidentiranih povučenih prijava u navedenom periodu. Dalje, dostavljeni su podaci da su u referentnom periodu podnesena 23 zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, da su izrečene 52 zaštitne mjere, od čega je jedanput izrečena mjera “privremeno lišenje slobode”.

⁸⁸ Akt broj: 01-9-4-46106/24 od 08.10.2024. godine;

⁸⁹ Akt broj: 02-03/4-3-03-9498-1/24, od 14.10.2024. godine;

- a) Udaljenje iz stana, kuće i drugih stambenih objekata - 7
- b) Zabrana približavanja žrtvi nasilja - 7
- c) Zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju - 7
- d) Obavezni psihosocijalni tretman - 18
- e) Obavezno liječenje od ovisnosti - 12

Nadalje, navodi se da nisu evidentirani slučajevi nepostupanja po zaštitnim mjerama, da nije bilo smještaja žrtve u sigurnu kuću i da je “svaki počinitelj nasilja u porodici lišen slobode”. Nisu zabilježeni prekršajni postupci osoba koje nisu izvršile obavezu prijavljivanja radnji nasilja u porodici. Ovisno o rasporedu službe u trenutku zaprimanja prijave na slučajevima nasilja rade policijski službenici ženskog i muškog spola. Policijski službenici redovno prolaze kroz razne specijalizovane edukacije na temu primjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH.

2) VISOKO SUDSKO I TUŽILAČKO VIJEĆE

Institucija ombudsmena je, u cilju izrade ovog specijalnog izvještaja, zatražila od Visokog sudskog i tužilačkog vijeća⁹⁰ dostavljanje podataka iz evidencije koju posjeduje vezano za krivično djelo nasilja u porodici/porodičnoj zajednici, za referentni period za koji se provodi istraživanje od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine, za sve pravosudne organe u Bosni i Hercegovini i to: 1) Broj zaprimljenih prijava; 2) Broj neriješenih istraga; 3) Broj naređenih istraga; 4) Broj naredbi o nepokretanju istrage; 5) Broj naredbi o obustavi istrage; 6) Broj podignutih optužnica; 7) Broj potvrđenih optužnica; 8) Broj odbijajućih presuda; 9) Broj oslobađajućih presuda; 10) Broj osuđujućih presuda; 11) Broj osuđujućih presuda – zatvorska kazna; 12) Broj osuđujućih presuda – novčana kazna; 13) Broj osuđujućih presuda – uslovna osuda; 14) Spol počinioca u osuđujućim presudama; 15) Spol žrtve u osuđujućim presudama; 16) Starosna struktura počinioca i žrtve.

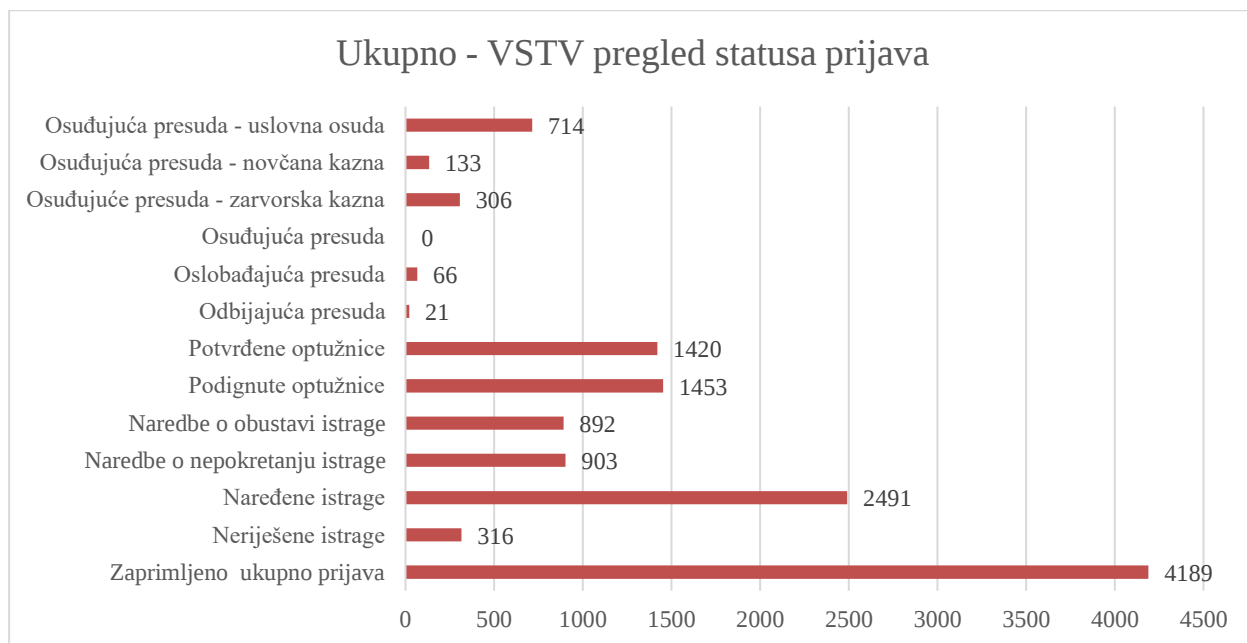
Visoko sudsko i tužilačko vijeće je Instituciji ombudsmena tabelarno dostavilo tražene statističke pokazatelje, preuzete iz Sistema za automatsko upravljanje predmetima u sudovima i tužilaštvima u BiH (CMS/TCMS).⁹¹

U referentnom periodu (01.01.2023. – 30.06.2024.) za krivično djelo „nasilje u porodici/porodičnoj zajednici“ za sve pravosudne organe u Bosni i Hercegovini prema informacijama VSTV-a bilo je ukupno **4.189** zaprimljenih prijava, **316** neriješenih istraga, **2.491** naređena istraga, **903** naredbe o nepokretanju istrage, **892** naredbe o obustavi istrage, **1.453** podignute optužnice, **1.420** potvrđenih optužnica, **21** odbijajuća presuda, **66** oslobađajućih presuda, **306** osuđujućih presuda (zatvorska kazna), **133** osuđujućih presuda (novčana kazna) i **714** osuđujućih presuda (uslovna osuda).⁹²

⁹⁰ Akt Institucije ombudsmena, broj: Ž-BI-06-553/24 od 25.09.2024. godine;

⁹¹ Akt broj: 06-43-1-3472-2/2024. godine od 10.10.2024. godine;

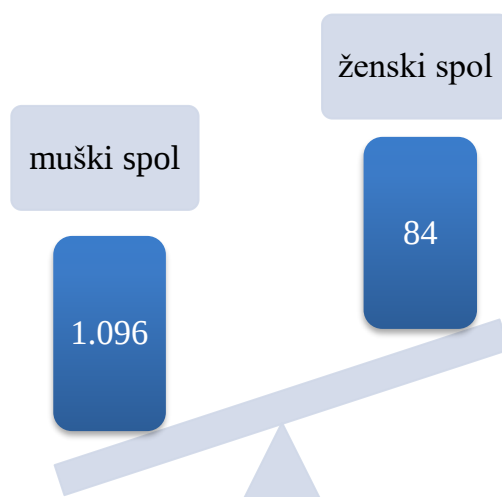
⁹² Podaci koji se odnose na prvih trinaest pitanja Institucije ombudsmena;

Dijagram 1 – VSTV pregled prijava

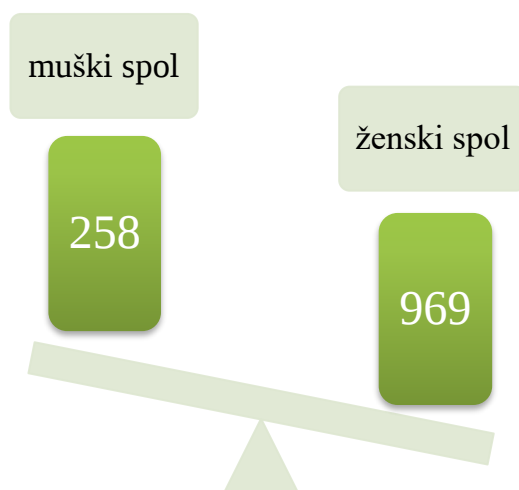
U cilju bolje preglednosti u **tabeli koja se nalazi u Aneksu II izvještaja** bit će detaljnije prezentovani “Podaci o prijavama, istragama, optužnicama i presudama za krivično djelo nasilja u porodici/porodičnoj zajednici u period od 1.1.2023. godine - 30.6.2024. godine” (odnosno podaci koji se odnose na prvih trinaest pitanja Institucije ombudsmena).

U vezi s pitanjem o **spolu počinioca** krivičnog djela nasilja u porodici/porodičnoj zajednici u **osuđujućim presudama** za referentni period za sve pravosudne organe u Bosni i Hercegovini, na osnovu dostavljenih informacija izveden je podatak da je bilo 1.096 počinilaca muškog spola i 84 počinilaca ženskog spola.

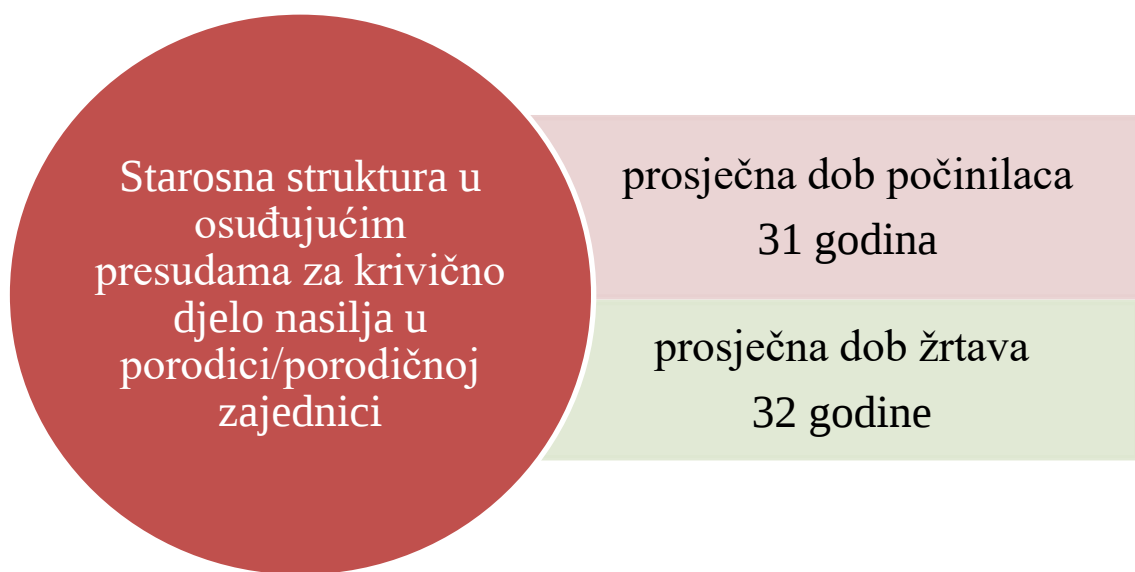
Dijagram 2 - spol počinilaca krivičnog djela nasilja u porodici/porodičnoj zajednici u osuđujućim presudama

U vezi s pitanjem o **spolu žrtve u osuđujućim presudama** za krivično djelo nasilja u porodici/porodičnoj zajednici za referentni period za sve pravosudne organe u Bosni i Hercegovini na osnovu dostavljenih informacija izveden je podatak da je bilo 258 žrtava muškog spola i 969 žrtava ženskog spola.

Dijagram 3 - Spol žrtve u osuđujućim presudama za krivično djelo nasilja u porodici/porodičnoj zajednici

U vezi s pitanjem **starosne strukture** počinitelaca i žrtava u osuđujućim presudama za krivično djelo nasilja u porodici/porodičnoj zajednici za referentni period za sve pravosudne organe u Bosni i Hercegovini, matematičkom obradom tabelarno dostavljenih informacija od strane VSTV-a, zaključeno je da je prosječna dob počinitelaca 31 godina a prosječna dob žrtava 32 godine.

Dijagram 4 – Starosna struktura

3) ORGANIZACIJE I UDRUŽENJA

Analizom pristiglih odgovora od organizacija i udruženja koja aktivno učestvuju u rješavanju problematike nasilja u porodici prezentuju se iskustva udruženja i organizacija o uzrocima učestalih incidenata nasilja u porodici, iskustva s trenutnom zakonskom regulativom, mehanizmima postupanja po prijavama nasilja u porodici, iskustva sa slučajevima nasilja nad

ženama s invaliditetom, procjena rada sigurnih kuća, kao i podizanje svijesti o unapređenju sistema zaštite od nasilja u porodici.

Sarajevski otvoreni centar

Sarajevski otvoreni centar⁹³ je organizacija civilnog društva koja radi na unapređenju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini, koja pokreće i kreira systemske društvene promjene. Osvrćući se na traženi referentni period, kao i na pitanja iz upitnika, Sarajevski otvoreni centar je mišljenja da je nasilje u porodici naučeno ponašanje koje se prenosi s generacije na generaciju, kao i da su veće šanse za nasilje tamo gdje postoji rodna neravnopravnost, odnosno podređenost žene muškarcu. Smatraju da ukoliko je žena ekonomski, samim tim i u svakom drugom smislu, ovisna o muškarcu, ima manje mogućnosti da se zaštiti. Žena koja je dobila djecu s nasilnikom vjerovatno će se voditi njihovom dobrobiti i razmišljati o izdržavanju djece u slučaju da napusti nasilnika. Smatraju da to ne znači da žena koja je ekonomski nezavisna ne može biti žrtva, ali joj je pružena veća mogućnost da izađe iz kruga nasilja. Međutim, smatraju da tada postoji mogućnost za eskalaciju nasilja jer žena, odlazeći od nasilnika, oduzima njegov osjećaj vlasništva nad njom što najčešće rezultira još težim oblicima nasilja ili femicidom kao konačnim ishodom. Mišljenja je da sve navedeno ne bi predstavljalo prepreku kada bi sistem radio sve što je u njegovoj moći da pruži zaštitu. Porast slučajeva femicida svjedoči da to nije slučaj, te da to dovodi do obeshrabrenja žrtava nasilja.

Kada se radi o LGBTIQ osobama žrtvama nasilja u porodici, motiv za počinjenje nasilja u porodici je seksualna orijentacija i/ili rodni identitet žrtve. Najčešće su to maloljetne osobe ili mlađe punoljetne osobe koje su još uvijek ekonomski ovisne o svojim roditeljima. Razlika u odnosu na nasilje nad ženama je u tome što nije rijetkost da nasilje vrše oba roditelja, te braća ili sestre i članovi/ice šire porodice. Nasilje se manifestuje kao fizičko nasilje i/ili psihičko nasilje, ekonomsko nasilje, ili kao ograničavanje kretanja. Na prijavljivanje se žrtve teško odlučuju jer to podrazumijeva okretanje protiv cijele porodice, a osim toga, stepen povjerenja u institucije je vrlo nizak jer i u policiji, centrima za socijalni rad ili tužilaštvu mogu doživjeti uznemiravanje na osnovu seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta ili odobravanje nasilja koje su doživjele.

Organizacije koje rade sa žrtvama nasilja u porodici i ostale organizacije civilnog društva zagovaraju za unapređenje zakonskog okvira, kako Krivičnog zakona FBiH koji tretira posljedicu, tako i važećih zakona o zaštiti od nasilja u porodici kojima je cilj prevencija. Smatraju da postoji prostor za unapređenje, što svakako ne treba amnestirati institucije koje sprovode zakone jer postoje dovoljno dobri mehanizmi za sprečavanje nasilja i prema trenutnim zakonskim rješenjima, samo je pitanje koliko i kako se koriste, da li se zaista radi o počiniteljima nasilja na način kako to zakoni omogućavaju i da li se izriču adekvatne sankcije. Uzimajući u obzir činjenicu da je samo u prvih šest mjeseci 2024. godine ubijeno sedam žena, jasno je koliko su efikasni mehanizmi postupanja po prijavama nasilja u porodici. Efikasnost podrazumijeva da svaka karika u lancu zaštite radi svoj dio posla pravovremeno i prema propisima. Policija je dužna u roku od 12 sati od saznanja za radnje nasilja podnijeti zahtjev nadležnom sudu za izricanje zaštitne mjere. Ako se radi o mjerama udaljenja iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrani vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor, zabrani približavanja žrtvi nasilja ili zabrani uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju, sud je dužan u roku od 12 sati od prijema

⁹³ Akt dostavljen dana 17.10.2024. godine;

zahtjeva postupiti i donijeti rješenje. Pritom sud nije ograničen posebnim formalnim dokaznim pravilima radi utvrđivanja činjenica o izvršenju radnji nasilja.

Sarajevski otvoreni centar smatra da je dio odgovornosti naravno i na tužilaštvu koje je dužno za provođenje istrage i podizanje optužnice za krivično djelo nasilja u porodici. Ono što često čuju od institucija i od organizacija koje se bave zaštitom žena jeste da tužilaštvo obustavlja istragu ukoliko žrtva povuče prijavu. Povlačenje prijave sasvim je očekivano s obzirom da žrtva strahuje za svoj život i svjedoči posljedicama koje zadese žene koje prijave nasilje. Ali to ne skida teret sa sistema, što pokazuju i zakoni o krivičnom postupku koji ne predviđaju mogućnost obustavljanja istrage u slučaju povlačenja prijave. Tužilac može obustaviti istragu ukoliko djelo koje je počinilo osumnjičeno lice nije krivično djelo, ukoliko nema dovoljno dokaza da je osumnjičeno lice počinilo krivično djelo, te ako je djelo obuhvaćeno amnestijom, pomilovanjem ili zastarom. Praksa pokazuje da tužilaštvo smatra prijavu žrtve jedinim dokazom koji može biti osnov za podizanje optužnice, zanemarujući cijeli niz drugih istražnih radnji, poput saslušavanja svjedoka/inja, tjelesnog pregleda i drugih radnji uz nalog suda itd. Zdravstveni/e i socijalni/e radnici/ce, nastavnici/e, odgajatelji/ice, medicinske, obrazovne i druge ustanove, kao i nevladine organizacije obavezne su prijaviti nasilje u porodici odmah po saznanju. Ovu obavezu imaju i svi/e članovi/e porodice, kao i svaki/a građanin/ka koji saznaju za počinjenje nasilja u porodici, pogotovo ako je žrtva nasilja djeteta. Jedina osoba koja nije obavezna prijaviti nasilje u porodici je sama žrtva, dok sve gore navedene osobe koje ne prijave nasilje čine prekršaj za koji je moguće izreći kaznu od 100 KM do 3000KM. a iznos zavisi od toga da li je prekršaj počinila službena osoba te da li je žrtva nasilja djeteta. Dakle, zakonodavac prepoznaje problem s kojim se žrtve suočavaju i ne predviđa prijavljivanje žrtve kao uslov za provođenje istrage.

Što se tiče rada sigurnih kuća mišljenja su da bez njihovog postojanja i drugih organizacija civilnog društva ne bi postojao skoro nikakav sistem zaštite za žrtve. Sigurne kuće pružaju psihološko i pravno savjetovanje, te smještaj koji je u tom periodu nužan za žrtvu. Iako zakoni predviđaju finansiranje sigurnih kuća iz budžeta Federacije i kantona, odnosno entiteta RS i lokalnih zajednica, često njihovo funkcionisanje zavisi od donatorskih sredstava. Prepreka za pružanje brže pomoći je činjenica da o smještaju u sigurnu kuću odlučuju centri za socijalni rad, što znači da žrtva ne može biti smještena u sigurnu kuću dok nadležni CSR ne donese rješenje, što usporava cijeli proces. Bez rješenja centra, smještaj žrtve ne može biti finansiran, što sigurne kuće ne sprečava da izađu izvan svojih mogućnosti i pronađu dodatne izvore finansiranja, kako bi žrtvama pružile zaštitu. Premda postoje stavovi da se počinitelji nasilja trebaju izmjestiti iz kuće, a ne žrtva, sigurne kuće su važne za oporavak žrtve nasilja. Žrtva se izmješta iz okruženja u kojem je doživjela nasilje, te odlazi u prostor gdje će joj stručno i senzibilizirano osoblje pružiti psihološku podršku, te će biti okružena osobama koje su prošle slične traume i imati razumijevanja za njeno stanje. Za svaku žrtvu izrađuje se individualni plan podrške. Žrtvama se pomaže i da postanu ekonomski nezavisne kako bi mogle voditi samostalan život nakon napuštanja sigurne kuće.

Nažalost, kada su u pitanju LGBTIQ osobe žrtve nasilja u porodici postoji samo jedna sigurna kuća koja je uspostavljena početkom 2024. Trenutno se finansira iz donatorskih sredstava i ima kapacitet za smještaj četiri osobe. Sigurna kuća za LGBTIQ osobe nije u mogućnosti primiti maloljetne osobe, no problem smještaja djece i žena drugačije seksualne orijentacije može se prevazići smještajem u sigurne kuće za žene ukoliko raspolažu smještajnim kapacitetima. Gej muškarci i trans muškarci, odnosno trans žene koje nisu prošle kroz prilagodbu spola ne mogu biti

smješteni u sigurne kuće u koje se smještaju žene žrtve nasilja. Jedini razlog tome je zaštita žena koje su prošle kroz traumu i nije preporučljivo da budu smještene u isti prostor s muškarcem nakon nasilja koje su doživjele. Postojanje sigurne kuće za LGBTIQ osobe je značajno i zbog prirode nasilja koje su doživjele. Za njihov oporavak je bolje da budu okružene osobama koje dijele ista iskustva, a koliko god osoblje sigurnih kuća za žene bilo senzibilizirano, ono ne može garantovati odnos drugih korisnica sigurne kuće prema osobama drugačije seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta.

Osvrćući se na pitanje šta je potrebno učiniti s ciljem unapređenja sistema zaštite od nasilja u porodici mišljenja su da je potrebno provoditi permanentne obuke za policijske službenike/ce, tužitelje/ce i sudije/sutkinje o postupanju sa žrtvama nasilja u porodici. Nadalje, potrebno je sankcionisati službene osobe koje ne prijave slučajeve nasilja u porodici, kao i lica unutar institucija koja propuste poduzeti radnje za pružanje adekvatne zaštite žrtvama nasilja u porodici, poput obustavljanja istrage u slučaju povlačenja prijave žrtve. Također, mišljenja su da je potrebno obezbijediti blagovremenu isplatu punih iznosa za finansiranje sigurnih kuća, uključujući i sigurne kuće za smještaj LGBTIQ osoba žrtava nasilja u porodici, kao i kriminalizirati konverzivnu terapiju kao oblik nasilja i LGBTIQ osobama. Potrebno je kontinuirano podizati svijest o nasilju kroz medije i društvene mreže, kao i izmijeniti zakone o zaštiti od nasilja u porodici kako bi se uskladili s Istanbulskom konvencijom.

Helsinški parlament građana Banja Luka

Helsinški parlament građana Banja Luka⁹⁴ je organizacija koja podržava i stimuliše autonomnost i slobodu svih građana uključivanjem marginalizovanih društvenih grupa u demokratske procese, naročito žena i mladih. Helsinški parlament smatra da postoji prostor za unapređenje materijalnog i procesnog pravnog okvira, naročito zakona kojima se uređuje zaštita od nasilja u porodici u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine, kao i krivičnog zakonodavstva, a u svjetlu nove Direktive (EU) 2024/1385 koja je stupila na snagu u maju 2024. godine.

Centar ženskih prava

Centar ženskih prava⁹⁵ je pravno-zagovaračka organizacija posvećena unapređenju položaja žena i djece u svim društvenim odnosima. Navode da se kroz direktan rad s klijenticama na pružanju besplatne pravne pomoći kao najčešći uzorci učestalih incidenata nasilja u porodici javljaju ekonomska podređenost žrtve prema nasilniku, nedostatak podrške okoline žrtvi, nepovjerenje žrtve u institucije u lancu sistema zaštite, nedostatak informacije kome se obratiti/kako se zaštititi i u konačnici blaga kaznena politika.

Ekonomska podređenost žrtve prema nasilniku podrazumijeva da žrtva nema finansijsku mogućnost da izađe iz nasilne zajednice, te nasilnik nerijetko iz toga crpi moć i koristi taj položaj moći. Nedostatak podrške okoline, porodice, prijatelja često obeshrabruje žrtvu da potraži pomoć čime ona postaje pogodnija „meta“ nasilniku. Nepovjerenje u institucije dolazi iz straha žrtve da i kada potraži pomoć istu neće dobiti, odnosno da neće biti zaštićena i da će nakon toga život u nasilnoj zajednici postati gori. Ovaj uzrok direktno je povezan s blagom kaznenom politikom,

⁹⁴ Akt dostavljen 27.01.2025. godine;

⁹⁵ Akt broj: 1-32/24 dostavljen dana 27.01.2025. godine;

odnosno strahom da i ako određeni postupak protiv nasilnika bude pokrenut da isti neće biti kažnjen ili da izrečena blaga kazna neće ništa promijeniti. Nedostatak informacije kome se obratiti i kako se zaštititi utiče na to da žrtva oklijeva potražiti pomoć i osjeća se izgubljeno u lancu institucija u sistemu zaštite. Najčešće se u slučajevima nasilja u porodici uzroci pojavljuju kumulativno i incidenti nasilja u porodici upravo dolaze iz podređenog položaja žrtve prema nasilniku.

Mišljenja su da postojeći zakonodavni okvir nudi niz alata koji se mogu iskoristiti kao preventivna mjera ili kao odgovor na incidente nasilja. U praksi se često dešava da se ovi alati ne upotrebljavaju ili se upotrebljavaju na neadekvatan način zbog čega često ne daju zadovoljavajuće rezultate. Prostor za poboljšanje zakonodavnog okvira uvijek postoji, zbog toga je Centar ženskih prava uputio Federalnom ministarstvu pravde FBiH inicijative za izmjenu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH i Krivičnog zakona FBiH. Naši prijedlozi izmjena postojećih zakona iz predmetnih inicijativa su većinskim dijelom usvojeni, te se uskoro očekuje donošenje novog zakonodavnog okvira protiv rodno zasnovanog nasilja u FBiH. Neophodno je bilo unaprijediti postojeći zakonodavni okvir, ali također je potrebno raditi i na implementaciji/primjeni istog. Neophodno je da se rade edukacije koje će osigurati senzibilizaciju osoblja koje radi sa žrtvama nasilja u lancu institucija u sistemu zaštite. Edukacije će doprinijeti adekvatnijoj primjeni postojećeg/budućeg zakonodavnog okvira i senzibilnijem pristupanju slučajevima nasilja u porodici, a samim tim i boljoj zaštiti žrtava nasilja.

Centar ženskih prava smatra da Mehanizmi postupanja po prijavama nasilja u porodici mogu biti efikasni kada se adekvatno primjenjuju. Ukoliko policijski službenici na adekvatan način zaprimе i dokumentuju prijavu nasilja u porodici, pritvore nasilnika, upute zahtjev za izricanje zaštitnih mjera prema nadležnom sudu i prosljede prijavu tužilaštvu na dalje postupanje, mogu se ostvariti zadovoljavajući rezultati. Međutim, u praksi nerijetko dolazi do toga da neki od ovih koraka budu izostavljeni, da prijava ne bude zaprimljena adekvatno, te da se ne ulazi u dalje postupanje i sankcionisanje. Posljedica neadekvatnog postupanja može biti ponavljanje incidenta nasilja ili eskalacija istog, obeshrabrivanje žrtve da ponovo prijavi nasilje ili ohrabivanje nasilnika da čin nasilja ponovi jer nije adekvatno sankcionisan. U skorije vrijeme, bilježimo pozitivnije prakse kada je u pitanju postupanje po prijavama nasilja, ozbiljnije se pristupa dokumentiranju prijave i češće se izriču mjere zaštite, ali odgovor i dalje nije na zadovoljavajućem nivou.

Kada je u pitanju nasilje nad ženama s invaliditetom navode da je također prisutno, najčešće od članova porodice/domaćinstva u kojem stanuju. Nerijetko u ovakvim slučajevima žrtve nasilja ne prepoznaju znakove nasilja ili nisu u stanju potražiti pomoć. U praksi, žene s invaliditetom koje trpe nasilje rijetko nam se direktno obraćaju, obično to bude neka osoba iz njihove okoline koja je primijetila znakove nasilja i koja se obrati, u ime žrtve, za informaciju kako pomoći. Izaći iz nasilne zajednice za žene s invaliditetom predstavlja poseban izazov, kako zbog ekonomske ovisnosti, tako i zbog narušenog zdravstvenog stanja. Također, najčešći razlog zbog kojeg nam se obraćaju žene s invaliditetom jeste informisanje i pravna pomoć pri ostvarivanju nekih prava iz socijalne zaštite (tuđa njega i pomoć, lična invalidnina...).

Centar ženskih prava kao organizacija nema uvid u sistem funkcionisanja sigurnih kuća, također nema povratne informacije od žena koje su bile smještene u sigurnu kuću, niti od nadležnih centara za socijalni rad koji smještaju žene u sigurne kuće, stoga nisu u mogućnosti dati ocjenu rada

sigurnih kuća u BiH. U dosadašnjem radu imali su dobru komunikaciju sa svim sigurnim kućama u BiH.

Centar ženskih prava je mišljenja da je, u cilju unapređenja sistema od zaštite od nasilja u porodici potrebno aktivnije praćenje i multisektorska saradnja institucija prilikom provođenja mjera zabrane.

Neophodno je da policijski službenici odmah po prijavi nasilja poduzmu sve radnje iz svoje nadležnosti. Potrebno je povećati svijest žena o njihovim pravima tokom trajanja mjera zabrane prilaska, kako bi se smanjile mogućnosti za manipulaciju i pogrešku.

Ukoliko postoji izrečena mjera zabrane, neophodno je aktivnije uključivanje centra za socijalni rad, odnosno pronalazak adekvatnog rješenja povodom održavanja kontakata oca s djecom do momenta donošenja presude o razvodu braka/povjeri djeteta na roditeljsko staranje. Ovakvo uključivanje neophodno je zbog dodatne zaštite žrtve nasilja, koja je nerijetko baš prilikom ostvarivanja kontakata između oca i djece ponovo izložena opasnosti. Potrebno je dodatno informisanje i edukacija žena o njihovim pravima, kao i o tome kada se kojoj instituciji u lancu sistema zaštite obraćaju. Ovo je neophodno kako bi i žene koje nemaju podršku okoline znale koja su njihova prava i kome se u datom trenutku obratiti. Pojačati razvijanje i distribuciju jednostavnih vodiča o pravima žrtava i koracima koje mogu poduzeti, kao i uvesti u praksu češće preporuke osoba od povjerenja/pomagačica koje bi pratile žrtve kroz pravne i institucionalne procese.

Potrebne su i dodatne kampanje koje podstiču građane na prijavljivanje nasilja i pružanje podrške žrtvama.

Nova generacija

Nova generacija⁹⁶ je udruženje profesionalaca koje je svojim aktivnostima usmjereno na promovisanje i zaštitu ljudskih prava, prvenstveno prava djeteta, te na implementaciju programa za zaštitu ugroženih kategorija. Njihove aktivnosti usmjerene su na izgradnju društva koje će biti odgovorno prema svim svojim članovima, posebno djeci, kroz informisanje, edukaciju i aktivno uključivanje svih segmenata društva u procese promjene.

Prema evidenciji Dnevnog centra za djecu u riziku, u protekloj godini zabilježena su tri slučaja sumnje na fizičko kažnjavanje djece. O tim slučajevima obaviještene su nadležne institucije, koje su preuzele slučajeve na dalje postupanje. Roditelji su kao uzrok fizičkog kažnjavanja djece naveli: loš uspjeh u školi, izbjegavanje školskih obaveza, nedostatak poštovanja prema roditeljima, nemogućnost uspostavljanja autoriteta nad djecom.

Tokom rada s djecom primijećeni su sljedeći problemi: većina djece ima loš uspjeh u školi, roditelji ne obraćaju pažnju o izvršavanju školskih obaveza i pokazuju nezainteresovanost za obrazovanje i ponašanje djece u školi, higijenski zapuštena djeca koja po nekoliko dana nose istu odjeću, nezadovoljavanje bazičnih potreba djeca (npr. djeca nemaju užinu za školu), izostanak roditeljskog nadzora prilikom korištenja mobilnog telefona - djeca provode i do 12 sati igrajući igrice ili koristeći društvene mreže, nedostatak zajedničkih aktivnosti - prema riječima djece

⁹⁶Akt broj: D-07/25;

nikada s roditeljima nisu išli u šetnju, otišli u kino, muzej ili neku drugu instituciju. Također, uočene su situacije u kojima razvedeni roditelji obećavaju materijalne stvari kako bi pridobili naklonost djeteta, prate i uhode bivše partnere, govore loše o majkama te vrše pritisak na djecu da lažno optuže majke za zlostavljanje. Ovakvo ponašanje dodatno ugrožava psihološku stabilnost djece i otežava njihov pravilan razvoj. Rad s roditeljima ukazao je na izražen nedostatak preuzimanja odgovornosti za brigu o djetetu. Umjesto aktivnog uključivanja u odgoj i vaspitanje, roditelji nastoje prebaciti tu odgovornost na institucije.

Nadalje, kada je u pitanju "Plavi telefon", savjetodavna linija za djecu i mlade, u 2024. godini nadležnim institucijama upućeno je ukupno 57 prijava sumnji na nasilje nad djecom i odraslim osobama čime je obuhvaćeno 30 djevojčica, 12 dječaka, 14 osoba ženskog spola i 8 osoba muškog spola. Najzastupljeniji problemi zbog kojih su se djeca i odrasli javljali jesu emocionalno zlostavljanje, nasilje u porodici te nasilje putem interneta. Kada su u pitanju prijave sumnji na nasilje, najveći broj se odnosio upravo na nasilje u porodici (42% od ukupnog broja svih prijava sumnji na nasilje), dok se ostatak prijava odnosio na vršnjačko nasilje te nasilje i uznemiravanje putem interneta. Kada se govori o uzrocima nasilja u porodici, kao najčešći razlozi navode se traumatska iskustva iz prošlosti što se odnosi na to da su osobe koje vrše nasilje i same u svojim porodicama bile fizički i emocionalno zlostavljane od strane roditelja ili drugih članova porodice. Također, neprepoznavanje i netretiranje psihičkih poteškoća kao što su alkoholizam i PTSP dovodilo je do nasilnih ponašanja i nemogućnosti kontrolisanja impulsa kod jednog od roditelja prema djeci ili partneru/-ici. Pored toga, neadekvatno razumijevanje djetetovih potreba, nedostatak znanja i vještina o vaspitanju te nerealna očekivanja od djeteta dovodila su do stresa i frustracije kod roditelja što je rezultiralo emocionalni nasiljem ili fizičkim kažnjavanjem. Dodatno, kao uzrok nasilja navode se i uvjerenja i stavovi osoba koje vrše nasilje o tome kako bi žene trebalo da se ponašaju i kako je muškarcima kulturološki dozvoljeno da se ponašaju. Ovo često dovodi do toga da je ženama zabranjeno da rade, da se socijalizuju i uopšteno imaju podređeniju ulogu.

Kroz usluge Dnevnog centra za djecu u riziku i savjetodavne linije za djecu "Plavi telefon", Udruženje ima uspostavljenu izrazito dobru saradnju s nadležnim institucijama u slučajevima porodičnog nasilja. Prilikom incidenata nasilja u porodici postupa se po važećim protokolima, što omogućava pravovremenu intervenciju i zaštitu djece. Međutim, kako bi se dodatno unaprijedila zaštita djece, neophodno je putem izmjena i proširenja zakonske regulative obezbijediti finansiranje socijalnih usluga koje ispunjavaju uslove za obavljanje socijalnih djelatnosti u pogledu prostora i broja stručnih radnika. Trenutno, usluge socijalne zaštite se prema zakonu finansiraju iz budžeta lokalnih zajednica što često nije dovoljno, te je neophodno sveobuhvatno sistemsko rješenje i veća uključenost vlada i institucija na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. Također, važno je raditi na jačanju kapaciteta stručnih službi i podizanju svijesti o značaju pravovremene reakcije na nasilje u porodici.

Prema iskustvu stručnog tima Udruženja, nadležne institucije su po prijavama nasilja u porodici poduzimale potrebne mjere za dalje postupanje. Međutim, u pojedinim slučajevima primijećeno je da proces rješavanja porodičnog nasilja traje duži vremenski period, što negativno utiče na rad s djetetom, posebno u kontekstu regulisanja njegovog kontakta s roditeljem. Produženi postupci mogu izazvati dodatnu nesigurnost i stres kod djeteta, otežavajući njegovu adaptaciju i emocionalnu stabilnost.

Nova generacija navodi da nema iskustva u radu sa slučajevima nasilja nad ženama s invaliditetom, kao ni sa sigurnim kućama.

Mišljenja su, da je, s ciljem unapređenja sistema zaštite od nasilja u porodici, ključno povećati broj stručnih radnika u nadležnim institucijama, poput centara za socijalni rad, kako bi se osigurala blagovremena i kvalitetna podrška žrtvama nasilja. Također, neophodno je proširiti kapacitete stručnih službi u školama, omogućavajući im da intenzivnije prate djecu i prepoznaju znakove porodičnog nasilja, čime bi se dodatno ojačao sistem rane intervencije. Prepoznati i dodatno finansijski podržati rad udruženja koja se bave pitanjem nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja i imaju značajne resurse da adekvatno odgovore na izazove s kojima se djeca susreću.

Uz kadrovsko jačanje važno je kontinuirano organizovati dodatne edukacije i obuke za stručne radnike, s ciljem unapređenja njihovih kompetencija u prepoznavanju i reagovanju na nasilje u porodici. Također, neophodno je intenzivirati rad s roditeljima kroz preventivne programe koji bi ih edukovali o nenasilnim metodama odgoja, značaju emocionalne podrške djetetu i posljedicama nasilja. U prilog ovome govori i povećan broj poziva od strane roditelja putem Plavog telefona koji traže savjete o stilovima odgoja i o tome kome da se obrate u slučaju rješavanja problema s djecom. Kroz radionice, savjetovališta, edukativne kampanje, roditeljima bi se pružila podrška u uspostavljanju zdravih porodičnih odnosa.

Navode da uočavaju da za zaštitu određenih djece nemaju odgovarajuće mehanizme zaštite od nasilja. Naprimjer, nedostatak dovoljnog broja hraniteljskih porodica predstavlja ozbiljan izazov u pružanju sigurne i podržavajuće sredine za djecu koja su izložena riziku.

Kroz rad Plavog telefona primjetan je povećan broj poziva od strane roditelja koji traže savjete o stilovima odgoja i kome da se obrate u slučaju rješavanja problema sa djecom.

Fondacija “Udružene žene“ Banja Luka

Fondacija “Udružene žene“ Banja Luka⁹⁷ je nevladina, neprofitna organizacija koja je osnovana s osnovnim ciljem djelovanja u pravcu unapređenja društvenog položaja žene i njenog prava na život bez nasilja u porodici i javnom životu.

Udružene žene su mišljenja da su uzroci nasilja u porodici kompleksni, a često uključuju kombinaciju socijalnih, ekonomskih, psiholoških i kulturoloških faktora. Siromaštvo, ekonomska nesigurnost i finansijska ovisnost mogu povećati rizik od nasilja, jer stvaraju dodatne tenzije u porodičnim odnosima i otežavaju izlazak iz nasilnih situacija. Alkoholizam i zloupotreba psihoaktivnih supstanci dodatno mogu pojačati agresivna ponašanja i smanjiti inhibicije kod počinilaca nasilja. Također, različiti patološki obrasci ponašanja, uključujući traumatska iskustva iz djetinjstva, prisustvo mentalnih oboljenja ili nedostatak emocionalne kontrole, mogu doprinijeti nasilnim reakcijama unutar porodice. Ponavljanju nasilja značajno doprinosi neadekvatna reakcija sistema na prve nasilne epizode. Kada institucije, poput policije, centara za socijalni rad, tužilaštava i sudova, ne reaguju pravovremeno i efikasno, žrtve ostaju nezaštićene, a počinioци nekažnjeni, što može ohrabriti nastavak nasilja.

⁹⁷ Akt dostavljen 05.02.2025. godine;

Prema mišljenju Fondacije potrebno je usvojiti novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici koji bi regulisao: postupak kod izricanja hitnih mjera zaštite/zaštitnih mjera, s obzirom da odredbama članova 13. i 23. važećeg ZZNP nije detaljnije regulisano šta prijedlog za izricanje hitne mjere zaštite/zaštitne mjere ovlaštenih podnosilaca mora sadržati (što bi bilo svrsishodno obuhvatiti odredbama novog zakona), niti je detaljnije regulisano postupanje sudova i procedura po prijedlozima za izricanje hitne mjere zaštite/zaštitne mjere, osim upućivanja da navedene mjere izriče nadležni sud u prekršajnom postupku, te regulisanja pitanja ko je ovlašten da podnese prijedlog za izricanje hitne mjere zaštite/zaštitne mjere, koje su hitne mjere zaštite/zaštitne mjere i kada se mogu izreći i u kojim zakonskim rokovima je sud dužan odlučiti o prijedlozima za izricanje hitne mjere zaštite/zaštitne mjere.

Fondacija smatra da je neophodno unaprijediti odredbu člana 12a. postojećeg ZZNP, prema kojem se po svakoj prijavi nasilja u porodici vrši procjena rizika, na način da se osiguraju mjere kojom bi se procjena rizika kontinuirano vršila, a naročito u situaciji kada se primjenjuju hitne mjere zaštite/zaštitne mjere, te u situaciji kada se navedene mjere prestanu primjenjivati, što je u skladu s odredbom člana 51. Istanbulske konvencije.

Fondacija također smatra da je neophodno izmijeniti trenutno zakonsko rješenje prema kojem hitne mjere zaštite/zaštitne mjere izriče nadležni sud u prekršajnom postupku, s obzirom da je navedeno zakonsko rješenje stvaralo velike nedoumice u praksi, te su neki sudovi u Republici Srpskoj (primjera radi Okružni sud u Bijeljini) zauzimali stavove da ovo zakonsko određenje uopšte nije primjenjivo, te su po izjavljenim žalbama obustavljali pokrenute postupke po takvim prijedlozima, s obrazloženjem da odredbama ZZNP, niti odredbama Zakona o prekršajima Republike Srpske („Sl. glasnik RS", br. 63/2014, 36/2015, 110/2016, 100/2017, 19/2021 i 90/2023, dalje: ZOP RS) nije propisano kako će se to pokrenuti i voditi prekršajni postupak i zaštitne mjere u prekršajnom postupku protiv nekoga za djelo koje nije propisano kao prekršaj, te da iako ZZNP zaštitne mjere ne propisuje kao sankcije da iste imaju represivni karakter, zbog čega prema stavovima nekih sudova postoje okolnosti koje isključuju vođenje prekršajnog postupka u smislu odredbe člana 181. tačka 8) ZOP RS.

Neophodno je odredbama ZZNP propisati obavezu kontinuirane edukacije ovlaštenih lica u svim subjektima zaštite, a posebno propisati obavezu održavanja kontinuiranih edukacija u nadležnom Centru za edukaciju sudija i tužilaca Republike Srpske za sudije i tužioce u ovoj oblasti (primjera radi moduli iz oblasti nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici čije bi pohađanje bilo obavezno za sudije/tužioce koji rade na ovim predmetima), odnosno zakonom propisati obavezu redovne specijalizovane obuke i osiguravanje uputstava za ovlaštena službena lica nadležnih ministarstava unutrašnjih poslova, sudija i tužilaca u oblasti nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, s posebnim akcentom na procedure u postupanju, u svrhu izrade standardizovanih alata za procjenu u svim slučajevima nasilja u porodici/porodičnoj zajednici i razvoja plana zaštite, pomoći i podrške žrtvi.

Fondacija je mišljenja da hitna reakcija sistema s ciljem sprečavanja nasilja u porodici nije dovoljno efikasna, jer neodlučnost i nesigurnost predstavnika institucija utiče na počiniocima i na žrtve. Sistem značajno prebacuje odgovornost na žrtve nasilja, u smislu da, ukoliko žrtva odustaje od prijave/svjedočenja, sistem vrlo malo poduzima po službenoj dužnosti, da nasilje sankcioniše i zaustavi. Na taj način je sav teret prebačen na žrtvu. Također, sistem reaguje samo na nasilje koje

se desilo, sistem ne reaguje u situacijama kada se prijeti nasiljem i kad postoje indicije da bi se nasilje moglo desiti, što bi trebala biti obaveza države, da učini sve da do nasilja ne dođe, a ukoliko dođe da žrtve zaštiti a počinioce kazni.

Navode da su im se u prethodnom periodu obraćale žene s invaliditetom koje su doživjele nasilje. Žene s invaliditetom su dvostruko marginalizovane, prvo zato što imaju neku vrstu invaliditeta i svakodnevno se suočavaju sa preprekama, a drugo zato što su često izložene nasilju od strane samih ljudi s kojima su u partnerstvu i od kojih zavise za pomoć. Žene s invaliditetom izložene su psihičkim oblicima nasilja koji nisu uobičajeni za žrtve bez invaliditeta, jer se odnose na uskraćivanje osnovnih potreba koje proizlaze iz zavisne veze. Za njih je uskraćivanje osnovnih potreba kao što su hrana, higijena, odjeća i pristup zdravstvenoj zaštiti jedan od najčešćih oblika nasilja koji ima dalekosežne posljedice po njihovo fizičko i mentalno zdravlje. Upravo iz tih razloga je otežan pristup dostupnim metodama podrške u zajednici, jer osim registracije putem telefona, ne postoji drugi način registracije. Često se njihovi odlasci iz svojih stanova svode na odlazak u pratnji nasilne osobe, a čak i kada odu samostalno, postoje velike arhitektonske barijere za pristup institucionalnim prostorijama. Ova pozicija je dodatno komplikovana za žene koje dolaze iz ruralnih područja zbog teritorijalne udaljenosti. Jedan od izazova je i strah od institucionalizacije, jer je jedan od oblika zastrašivanja upravo ova vrsta prijetnje. Stoga je važno razviti posebno osjetljive oblike podrške za rad i pristup za žene s invaliditetom koje su doživjele nasilje. Bilo bi važno izvršiti sveobuhvatnu analizu baza podataka žena s invaliditetom, kako bi se mapirale žene u riziku od nasilja, a analiza bi bila rađena uz dodatnu podršku centara za socijalni rad.

Prema iskustvu Fondacije u radu sa slučajevima nasilja može se reći da je odvođenje žrtava u sigurnu kuću jedna od najefikasnijih mjera zaštite i podrške žrtvama nasilja koju primjenjuju institucije sistema. Predlaže se u momentima kada sistem zakaže i ne koristi postojeće mehanizme da se nasilnik udalji iz stambenog prostora, da mu se odredi mjera pritvora od najmanje mjesec dana i da se u slučaju ovisnosti uputi na liječenje, kao i u situacijama kada je rizik od ponovnog nasilja visok. Na ovaj način žene i djeca su zbrinuti na sigurnom mjestu, koje takvim doživljavaju, za cijelo vrijeme trajanja posebne mjere podrške. Daje im se osnovni osjećaj sigurnosti da nisu u opasnosti od bilo kakvog napada na njihov fizički i psihički integritet. U sigurnoj kući imaju kontinuiranu stručnu pomoć i podršku u psihološkom, socijalnom, medicinskom i pravnom segmentu, koja se planira i realizuje prema njihovim specifičnim potrebama. U sigurnoj kući rade na jačanju svojih kapaciteta, kako bi nakon izlaska i samostalnog života mogli odoljeti svim pritiscima i mogućim prijetnjama počinitelja nasilja i njegove društvene mreže. U završnoj fazi radi se na pronalaženju izlazne strategije, odnosno najboljeg rješenja, koje se realizuje kroz ekonomsko osnaživanje, podršku u pronalaženju stana i rješenja za brigu o djeci. Zahvaljujući programu, od 1.100 žena i djece njih 75% je našlo izlaz iz začaranog kruga nasilja i započelo samostalan život.

U cilju unapređenja sistema zaštite od nasilja u porodici Fondacija smatra da je potrebno raditi na edukaciji svih profesionalaca u lancu zaštite i podrške žrtvama, ali i u lancu sankcionisanja počinilaca nasilja. Zakonska rješenja omogućavaju korištenje prijedloga za izricanje hitnih mjera zaštite i zaštitnih mjera, koje policija i centri za socijalni rad vrlo rijetko predlažu, pa se stoga rijetko i izriču. Kada žrtve iskoriste priliku da predlože zaštitne mjere, predstavnici suda kao prepreku ističu nedostatak sigurnosti u učionici, kao i nedostatak dokaza koje žrtva ne može

prikupiti. Drugi problem su dugotrajni sudski postupci, koji mogu trajati i po nekoliko godina. Neophodno je da se lokalna zajednica uključi u rješavanje pitanja od značaja za žrtve nasilja, kao što su socijalno stanovanje, pogodnosti pri zapošljavanju, oslobađanje od plaćanja troškova djece u predškolskim ustanovama, jednokratna pomoć nakon osamostaljenja i dr.

IV ŽALBE ZAPRIMLJENE U INSTITUCIJI OMBUDSMENA KOJE SU SE ODNOSILE NA NASILJE U PORODICI

Podaci kojima Institucija ombudsmena trenutno raspolaže u vezi s nasiljem u porodici zasnivaju se na pojedinačnim žalbama koje je Institucija ombudsmena zaprimila u razdoblju od 2019. godine, pa do 2024., a koji su evidentirani u elektronskoj bazi podataka Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

Predmeti nasilja u porodici evidentiraju se u elektronskoj bazi podataka Institucije ombudsmena (OWISS) u okviru Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije kao posebna kategorija, odnosno povreda prava „nasilje u porodici“.

Međutim, nužno je istaknuti da iskazani broj predmeta nasilja u porodici u ovoj bazi podataka ne oslikava nužno stvarno brojčano stanje ovih predmeta, s obzirom da se pojedini predmeti u kojima je kršenje prava „nasilje u porodici“, u ovisnosti o označenoj odgovornoj strani (sud, tužilaštvo, policija, centar za socijalni rad i dr.), registruju i u okviru drugih odjela, npr. Odjel za praćenje građanskih i političkih prava, Odjel za praćenje ljudskih prava u oblasti pravosuđa i uprave, Odjel za praćenje ostvarivanja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, te Odjel za praćenje ostvarivanja prava djece.

NASILJE U PORODICI	
GODINA	BROJ PREDMETA
2019.	1
2020.	7
2021.	6
2022.	1
2023	6
2024.	7

U nastavku izvještaja prezentujemo neke od oglednih primjera registrovanih u razdoblju 2019-2024. godina. počevši od novijih.

1. Žalbe zaprimljene u razdoblju od 2023- 2024.

Predmet: Ombudsmeni BiH postupaju po žalbi⁹⁸ koja je zaprimljena putem Udruženja Nova generacija Banja Luka (a putem savjetodavne linije za djecu i mlade „Plavi telefon“) kao prijava sumnje na nasilje u porodici. Iz žalbenih navoda proizlazi da je dana 22.08.2024. godine jedna osoba pozvala „Plavi telefon“ i predstavila se kao A.H, te istakla da su ona, njen brat (14), njena

⁹⁸ Ž-BL-01-507/24;

sestra (11) i majka žrtve nasilja od strane oca, odnosno supruga. Tokom postupka istraživanja utvrđeno je da je Policijska stanica Travnik, nakon prijave djeteta da ona i njeni članovi porodice trpe fizičko nasilje od strane oca, poduzela mjere i radnje iz svoje nadležnosti. Dijete je saslušano u prisustvu stručnog osoblja Centra u prostorijama Kantonalnog tužilaštva Travnik i kompletan izvještaj o počinjenom krivičnom djelu „nasilje u porodici“ protiv oca proslijeđen je na dalje postupanje. Centar za socijalni rad Novi Travnik⁹⁹ obavještava Ombudsmene o poduzetim radnjama: dijete je saslušano u prisustvu socijalne radnice Centra u nadležnom tužilaštvu, obavljena je terenska posjeta na adresi življenja porodice, dijete i otac uključeni su u psihosocijalni tretman, s namjerom da se i drugi članovi porodice uključe u tretman, u ovisnosti o njihovoj volji. Navode i da će u narednom periodu nastojati popraviti lošu komunikaciju i narušene zajedničke odnose. Predmet je u radu.

Predmet: Povodom ubistva u Gradačcu, Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine odlučila je otvoriti predmet¹⁰⁰ po službenoj dužnosti (*ex officio*), ostvarujući svoj mandat preventivnog mehanizma zaštite osnovnih ljudskih prava. Cilj otvaranja postupka je, između ostalog, sagledavanje zakonodavnog okvira, politike prevencije i drugih mjera koje država generalno poduzima u sprečavanju djela ove vrste. U postupku istrage Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH obratila se Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona, tražeći podatke od značaja za postupanje u predmetima nasilja u porodici ili rodno zasnovanog nasilja, uključujući informacije o konkretnom slučaju kao i statistiku, analizu, ocjenu adekvatnosti pravnog okvira, teškoće u dokazivanju ili druge informacije vezane za postupanje, sankcionisanje ili mjere obezbjeđenja prema počiniocima ove kategorije krivičnih djela.

Dana 14.12.2023. godine glavni kantonalni tužilac dostavio je izjašnjenje koje obuhvata Izvještaj o radu tužilaštva, inicijative vezane za primjenu krivičnih zakona, statistiku u predmetima nasilja u porodici, te mjere koje je tužilaštvo poduzimalo iz svoje nadležnosti s ciljem prevencije počinjenja spomenutih krivičnih djela.

Predmet: Ombudsmeni Bosne i Hercegovine odlučili su da, u skladu s članom 2. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, otvore predmet po službenoj dužnosti¹⁰¹, povodom pisanja pojedinih medija o radu sigurnih kuća u Republici Srpskoj i funkcionisanju SOS telefonskih linija za žrtve nasilja u porodici. Kako se navodi, od 2006. godine uspostavljen je jedinstven SOS telefon za žrtve nasilja, ali se ova usluga i podrška žrtvama nasilja u porodici „oslanja na volonterski rad“ u tri sigurne kuće u Republici Srpskoj. Rad ove usluge i podrška žrtvama nasilja u porodici nije regulisan zakonima/podzakonskim aktima i nije obezbijeđeno finansiranje ovih usluga iz javnih sredstava – budžeta.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine dana 15.01.2024. godine, preporukom broj P-13/24 pozivaju Vladu Republike Srpske i Vladu Federacije Bosne i Hercegovine da poduzmu dodatne napore kako bi se, radi pune primjene člana 24. Istanbulske konvencije, obezbijedile besplatne SOS telefonske linije 24 sata dnevno i sredstva za funkcionisanje i rad SOS linija u okviru javnih budžeta. Pozvana je i Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine da na području Brčko distrikta

⁹⁹ Akt broj 04-31.24-313/24 od 27.09.2024. godine;

¹⁰⁰ Ž-BL-06-489/23;

¹⁰¹ Ž-BL-06-338/23;

Bosne i Hercegovine omogućiti funkcionisanje besplatne SOS telefonske linije 24 sata dnevno, kao i da sredstva za funkcionisanje i rad SOS linija obezbijedi u javnom budžetu. Također, Ombudsmeni su pozvali sve nadležne da ovo značajno pitanje urede kroz donošenje odgovarajućih zakonskih i podzakonskih akata.

Nakon upućene preporuke, Ombudsmeni zaprimaju zaključak Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine¹⁰² kojim prihvataju preporuku Ombudsmena i zadužuju Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge da pokrenu postupak dopune odgovarajućeg zakona s ciljem realizacije preporuke.

Uvažavajući protek vremena, Ombudsmeni su aktom od 14.05.2024. godine pozvali Vladu Republike Srpske i Vladu Federacije Bosne i Hercegovine da dostave informacije o poduzetim mjerama u skladu s preporukom Ombudsmena. Nakon toga, Ombudsmeni zaprimaju akt Ureda premijera Federacije Bosne i Hercegovine¹⁰³ iz kojeg proizlazi da je Ured zatražio od Gender centra Federacije Bosne i Hercegovine informaciju o aktivnostima poduzetim na realizaciji preporuke.

Kako Ombudsmeni nisu zaprimili povratne informacije nadležnih entitetskih vlada i informaciju od nadležnog Odjeljenja za zdravstvo i ostale usluge, aktom od 05.08.2024. godine, još jednom su pozvani svi nadležni kojima je upućena preporuka, da to učine.

Do dana izrade ove obavijesti, Ombudsmeni nisu zaprimili tražene informacije i stoga konstatuju da nadležni nisu postupili po preporuci Ombudsmena, broj P-13/24 od 23.01.2024. godine.

Predmet: Ombudsmeni BiH postupali su po žalbi¹⁰⁴ stranke koja je dana 23.07.2022. godine napustila supruga i od tada živi kod svojih roditelja. Sa suprugom je dobila dijete, a dana 12.05.2023. godinu suprug je fizički napao nju i njene roditelje, a o svemu je obavijestila policiju (PS Stanari) i Centar za socijalni rad Stanari. Kako pojašnjava, zadobila je teške tjelesne povrede i ne može vjerovati šta se dogodilo. Na poseban upit pojašnjava da pokušaj mirenja u nadležnom centru za socijalni rad nije uspio i ima saznanja da je njen suprug podnio tužbu za razvod braka. Od Ombudsmena je zahtijevala reakciju. Uvažavajući odredbe Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine i Pravila postupka Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, ovo obraćanje registrovano je kao žalba i to u Odjeljenju za eliminaciju svih oblika diskriminacije. Ombudsmeni su se odmah obratili nadležnim organima unutrašnjih poslova i nadležnom centru za socijalni rad, kako bi im se ukazalo na značaj njihovog rada u postupku, tj. u procesu zaštite od nasilja i rodno zasnovane diskriminacije u konkretnom slučaju. Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini propisani su načini zaštite žrtve nasilja, a što uključuje i krivično-pravnu zaštitu.

Ombudsmeni BiH obaviješteni su da je nadležno tužilaštvo dana 08.03.2024. godine podiglo optužnicu protiv BB zbog krivičnog djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici i da je optužnica upućena na potvrđivanje sudiji za prethodno saslušanje Osnovnog suda u Doboju.

¹⁰² Akt broj: 01.11-0323SR -004/24 od 24.04.2024. godine;

¹⁰³ Akt broj: 01-02-72-3/24 od 17.05.2024. godine;

¹⁰⁴ Ž-BL-06-248/23;

Cijeneci činjenice da je tužilaštvo podiglo optužnicu i da podnositeljica žalbe nije dostavila nove podatke i činjenice koji bi eventualno izazvali zabrinutost Ombudsmena, predmet je zatvoren.

Predmet: Ombudsmeni BiH postupali su po žalbi¹⁰⁵ stranke koja navodi da već duže vrijeme i ona i maloljetno dijete trpe nasilje od strane još uvijek vjenčanog supruga, te ističe da je više puta isto prijavljivala nadležnim organima te ističe “zloupotrebu službenog položaja od strane glavnog okružnog tužioca u Bijeljini koja je više od četiri godine uz pomoć PS Bijeljina i ostalih kolega na koje ima uticaj preko funkcije prikrivala mnogobrojna nasilja nade mnom i maloljetnim djetetom i štitila svog sina i sebe, a koja su nadležni potvrdili za krivično djelo nasilje u porodici koja su potvrđena, ali zataškana gdje sam bila žrtva od strane sina pomenute tužiteljke u kontinuitetu skoro 4 godine od kad sam zatrudnjela pa sve do 19.7.2024. godine kada sam zbog teških tjelesnih povreda bila hospitalizovana i liječena u JZU "Sveti Vrači" u Bijeljini do 21.7.2024) za šta postoji medicinska dokumentacija i prijave koje potvrđuju moje navode”.

Institucija ombudsmena je razmotrila žalbu i odlučeno je da se pokrene postupak istraživanja, te su pozvani Okružno javno tužilaštvo u Bijeljini, Okružno javno tužilaštvo Istočno Sarajevo, Centar za socijalni rad u Bijeljini i Policijska uprava Bijeljina da, u okviru svojih nadležnosti, a u skladu sa čl. 23. i 25. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine¹⁰⁶ i članom 14. Pravila postupka Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine¹⁰⁷, u roku od 10 dana, od dana prijema akta, dostave Instituciji ombudsmena informacije o postupcima koji su se vodili i/ili se još vode a u vezi s prijavama za nasilje nad žaliteljicom i maloljetnim djetetom (koje aktivnosti se poduzete, u kojoj fazi su postupci po prijavama) i navodnom zloupotrebom položaja od strane glavne okružne tužiteljke u Bijeljini.

Također, potrebno je da Centar za socijalni rad Bijeljina dostavi informacije da li su upoznati s konkretnim slučajem, koje su radnje poduzete, ili koje se namjeravaju poduzeti. Predmet je još uvijek predmet istrage Institucije ombudsmena.

Predmet: Ombudsmeni BiH, postupajući po službenoj dužnosti, otvorili su predmet¹⁰⁸ nakon saznanja detalja o nasilju iz medija. U medijima se navodi sljedeće: Iz novinskih članaka proizlazi da su, u Mostaru dana 16.03.2025. godine, trojica muškaraca napali suprugu i majku pred njezinim maloljetnim kćerkama. Pri nasilju su korišteni razni predmeti, kao što su pekarska gajba, betonski elementi i letve. Udarci su ženu oborili na zemlju, dok su napadači nastavili udarati. Stric žrtve je bio prisutan, te je pokušao pomoći istoj, zbog čega je i on zadobio udarce od napadača. Za sve vrijeme nasilja, maloljetne kćerke žrtve su bile u blizini. Iz članaka proizlazi da je o svemu obaviještena policija. Ombudsmeni su se obratili Ministarstvu unutarnjih poslova HNK, te zaprimili izjašnjenje Policijske uprave Mostar¹⁰⁹, u kojem se ističe da su nakon prijava u predmetom slučaju formirali tri krivična predmeta. S obzirom da je usljed navedenog događaja došlo do počinjenja više krivičnih djela od strane različitih počinitelja u PU Mostar vodi se postupak za krivična djela “nasilje u porodici”, “laka tjelesna ozljeda” i “ugrožavanje sigurnosti”,

¹⁰⁵ Ž-SA-08-316/25;

¹⁰⁶ “Službeni glasnik BiH”, br. 32/00,19/02, 35/04, 32/06, 38/06, 50/08 i 61/23;

¹⁰⁷ “Službeni glasnik BiH”, broj: 104/11;

¹⁰⁸ Ž-MO-06-41/25;

¹⁰⁹ Akt broj: 02/5-2-03-2-1059/25, od 11.04.2025. godine;

te se još vrše istražne radnje u navedenim predmetima. Nadležnom kantonalnom tužilaštvu dostavljen je izvještaj o događaju dana 12.03.2025. godine.

S obzirom da se provode istražne radnje i da su formirani krivični predmeti, predmet je zatvoren.

Predmet: U predmetu¹¹⁰ koji se odnosi na prijavu nasilja koje je usmjereno na lica povezana sa žrtvom što također može biti kvalifikovano kao vid nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, iako *de facto*, zajednica ne postoji ili je prestala postojati.

U nekoliko predmeta¹¹¹ Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovina obraća se udruženje građana koje ima uspostavljenu liniju za pomoć žrtvama nasilja u porodici. Radi se o anonimnim prijavama, gdje se ne navodi identitet podnosioca žalbe, nego se predočavaju informacije o mogućem postojanju nasilja, koje često potiču od drugih članova porodice, komšija ili trećih lica. U takvim predmetima Institucija ombudsmena za ljudska prava obraća se nadležnoj policijskoj stanici, kao i drugim nadležnim institucijama (centar za socijalni rad i tužilaštvo) te traži ispitivanje navoda iz prijave i dostavljanje povratnih informacija o poduzetim mjerama.

Institucija ombudsmena je primila navode u predmetu¹¹² o tome da je podnositeljica žalbe fizički napadnuta, da je o tome medicinsku dokumentaciju predala policiji, da je u više navrata prijavljivala incidente i uznemiravanje od strane bivšeg partnera, koji je skoro uvijek bio u alkoholiziranom stanju. Ističe da je policija uvijek reagovala brzo, ali da nema informacija o statusu predmeta, te da je prilikom jednog od incidenata prijavljeni ukrao njenu privatnu poštu iz poštanskog sandučeta, pa smatra da je s njim trebao biti obavljen informativni razgovor ili određene mjere zabrane prilaska. Institucija ombudsmena za ljudska prava obratila se nadležnom tužilaštvu tražeći informacije o statusu prijave ili druge informacije od značaja za predmet. U odgovoru tužilaštva navodi se da je donesena naredba o provođenju istrage zbog postojanja osnova sumnje da je počinio krivično djelo „nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici“ iz člana 190. stav (1) Krivičnog zakonika Republike Srpske, o čemu je podnositeljici žalbe upućena obavijest, nakon čega je predmet zatvoren.

2. Žalbe zaprimljene od 2019 -2022. godine

Predmet: Ombudsmeni BiH su, postupajući po službenoj dužnosti, otvorili predmet koji se odnosi na usvajanje Protokola o postupanju u slučajevima nasilja nad licima s invaliditetom, s posebnim osvrtom na seksualno i rodno zasnovano nasilje.¹¹³ Pojedinačne žalbe koje su se ticale seksualnog i rodno zasnovanog nasilja nad licima s invaliditetom uglavnom su dolazile od udruženja koja okupljaju lica s invaliditetom u cilju uspostavljanja stručne podrške koja bi trebala biti brza i usmjerena na žrtvu. Ombudsmeni BiH ovom inicijativom nastoje ukazati nadležnim javnim organima o značaju i neophodnosti uspostavljanja jasnih procedura kada je u pitanju bilo koji oblik seksualnog i rodno zasnovanog nasilja, zbog čega su uputili preporuku nadležnim ministarstvima

¹¹⁰ Ž-BL-06-456/25;

¹¹¹ Ž-BL-06-682/23, Ž-BL-06-59/24;

¹¹² Ž-BL-06-640/24;

¹¹³ Ž-BL-02-581/22;

radi poduzimanja aktivnosti na uspostavljanju Protokola o postupanju u slučajevima seksualnog i rodno zasnovanog nasilja nad licima s invaliditetom.¹¹⁴

Preporuka je djelimično realizovana.

Predmet: Ombudsmeni BiH postupali su po žalbama¹¹⁵ iste žaliteljice koje su se odnosile na Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona i Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona. U žalbi imenovana navodi „Razvod okončan 22.12.2020. godine sa presudom o viđanju zajedničke kćerke iziskuje preuzimanje oca i predavanje djeteta majci. Kćerka narušenog mentalnog zdravlja zbog konfliktnih situacija u zajednici još prije razvoda dodatno je bila izložena stresnoj situaciji 29.09.2022. g. kada je prilikom predavanja meni, otac istukao mene pred njenim očima. Zabrana prilaska oca prema meni je u trajanju od 06 mjeseci. Stanje kćerke s nalazima je obaviješten Centar za socijalni rad i policija koji su prijavu o sumnjama navedenim u opširnijoj obrazlozbi predali tužilaštvu 04.10.2022.g. Poruke za viđanje djeteta od oca sa datumom 30.10 i 06.11. su bile samo na upit o davanju djeteta. Obavijestila sam Centar za socijalni rad koji su kazali da ako želi vidjeti dijete zna gdje treba da se obrati. Policiju sam pozvala kažu da ništa više nije u njihovoj nadležnosti. Ne osporavam viđanje oca sa djetetom ali se bojim za svoju bezbjednost pri predaji i boravku djeteta sa njime. Sloboda kretanja i sam život mene kao majke je ugrožen. Otac djeteta ako želi da viđa kćerku molim nadležne ustanove da preuzmu odgovornost.“

Dana 29.9.2023. godine Ombudsmeni BiH uputili su preporuku pod brojem 263/23 kojom je preporučeno: “Ministarstvu unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, Policijskoj upravi, Policijskoj stanici Istok-Tuzla i Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona

1. da preispitaju sva postupanja u predmetnoj pravnoj stvari, i u skladu s pozitivnim zakonskim propisima utvrde mogućnost za poduzimanje dodatnih pravnih radnji;
2. da u roku od 8 dana od dana prijema ove preporuke izvijeste Ombudsmene Bosne i Hercegovine o načinu ispoštovanja iste.“

Preporuka je ispoštovana i predmet zatvoren.

Predmet: Ombudsmeni BiH postupali su po žalbama¹¹⁶ sestara koje su dana 22.08.2018. godine podnijele krivičnu prijavu zbog nasilja u porodici Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona po kojoj, također, do dana obraćanja Instituciji ombudsmena nije postupljeno.

Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine nakon provedenog postupka po žalbama žaliteljica iste su ocijenili osnovanim i Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona dana 23.12.2019. godine uputili preporuku broj: 297/19:

1. „Da, bez odlaganja, poduzmu efektivne mjere i radnje radi okončanja navedenih istraga i donošenja tužilačke odluke u predmetnoj stvari, uvažavajući nalaz i mišljenje Ombudsmena Bosne i Hercegovine.
2. Da u roku od 60 dana od dana prijema ove preporuke obavijesti Ombudsmene Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama i rokovima za realizaciju preporuke.“

Preporuka je realizovana.

¹¹⁴ Ž-BL-02-581/22, preporuka broj: P-54/23 od 16.02.2023. godine;

¹¹⁵ Ž-BR-01-26/23 i Ž-BR-01-264/23;

¹¹⁶ Ž-BR-05-2/19 i Ž-BR-08-156/19;

V NALAZ I MIŠLJENJE OMBUDSMENA ZA LJUDSKA PRAVA

S obzirom na značaj uloge koju porodica ima za razvoj i opstanak svakog društva, problemu nasilja u porodici opravdano se daje veći značaj. Društvo ne smije dozvoliti da žene, djeca, nemoćne osobe i drugi, budu žrtvom porodičnog nasilja. Tim prije, ako su djeca žrtve nasilja ili posmatraju nasilje kroz duži period, na “najboljem su putu” da i sami postanu nasilni.

U oblasti zaštite prava žena dva izrazito važna obavezujuća međunarodna instrumenta za Bosnu i Hercegovinu su Konvencija UN-a o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)¹¹⁷ i Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – Istanbulska konvencija.¹¹⁸

U vezi s tim, Ombudsmeni podsjećaju da je Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (CAHVIO) - Istanbulska konvencija, ključni međunarodni instrument u zaštiti od nasilja nad ženama koja predstavlja međunarodni sporazum i pravno obavezujući instrument u Evropi koji za cilj ima stvaranje pravnog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja i kažnjavanje počinitelaca nasilja.

Nasilje u porodici pogađa žene nesrazmjerno u odnosu na muškarce i kao takvo predstavlja vid nasilja nad ženama te je prepoznato u Konvenciji Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (član 2).

Istanbulska konvencija obavezuje zemlje potpisnice na sveobuhvatni pristup nasilju nad ženama i poduzimanje neophodnih zakonodavnih i drugih mjera za sprečavanje diskriminacije žena, izradu sveobuhvatnog okvira, politika i mjera zaštite i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u porodici i primjenu efikasnih, sveobuhvatnih i koordiniranih državnih politika koje obuhvataju sve relevantne mjere za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom.

Konvencija UN-a o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena nameće obavezu državama članicama da primijene načela sadržana u njoj, kao i da u tu svrhu usvoje mjere potrebne za otklanjanje diskriminacije u svim njenim vidovima i manifestacijama.

U Bosni i Hercegovini postoji adekvatan pravni okvir koji reguliše zaštitu nasilja u porodici, ali je otvoreno pitanje stvarne primjene donesenih zakonodavnih propisa. Pitanje zaštite u porodici uređeno je Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske i Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine¹¹⁹, kao i Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu BiH, kako je to gore pobliže opisano.

¹¹⁷ Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) stupila je na snagu 03. septembra 1981. godine. Sadržana je u Ustavu BiH, u Aneksu 1;

¹¹⁸ Bosna i Hercegovina je 26. zemlja članica VE koja je potpisala Konvenciju Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (CAHVIO). 08.03.2013. godine. Dom naroda (31. sjednica, održana 23.07.) i Zastupnički dom (50. sjednica, održana 18.07.) Parlamenta Bosne i Hercegovine ratifikovali su Konvenciju.

¹¹⁹ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH, br.20/13;

Analizom predmeta koji se odnose na slučajeve nasilja u porodici u BiH, evidentno je da se svake godine bilježi značajan broj ovih slučajeva, kao i da u nekim slučajevima počinioci nasilja ponavljaju krivično djelo, pa se postavlja pitanje efikasnosti izrečenih zaštitnih mjera i donesenih sudskih presuda. Prema informacijama dobijenim od strane nadležnih organa, u krivičnim predmetima vođenim za krivično djelo „nasilje u porodici“, najčešće se izriču uslovne osude. Relativno veliki broj slučajeva nasilja u porodici te često ponavljanje tog djela od strane počinioca nasilja, ukazuje na neefikasnost poduzetih mjera i radnji nadležnih organa, što nedvosmisleno upućuje na zaključak o nastavljaju diskriminacije žrtava nasilja, prije svega diskriminacije žena.

Institucija ombudsmena je i prije tragičnih događaja u Gradačcu i drugim mjestima, zaključkom sa sjednice od 19.05.2023. godine, nakon što je prepoznala potrebu sistemskog praćenja i unapređenja okvira za borbu protiv rodno zasnovanog nasilja, odlučila pristupiti izradi Specijalnog izvještaja o rodno zasnovanom nasilju prema ženama u Bosni i Hercegovini.

Kao polazna tačka za izradu ovakvih suštinskih dokumenata bila je identifikovana potpuna informacija o raširenosti i prisutnosti djela ove vrste u našem društvu, jer su ih često pratili povišen stepen stigmatizacije i različite prepreke u prijavljivanju, što je uključivalo i negativne rodne stereotipe (uglavnom prema ženama), osudu javnosti, minimiziranje posljedica ili prihvatljivost spornih ponašanja, među kojima i fizičko nasilje unutar porodice.

Jednako tako, u Federaciji Bosne i Hercegovine su, u okviru jačanja krivičnopravne zaštite žrtava nasilja, usvojene izmjene Krivičnog zakona kojima je uvedeno novo krivično djelo – teško ubistvo ženske osobe (femicid), čime je prepoznat rodno zasnovani motiv kao kvalifikatorna okolnost i propisana kazna dugotrajnog zatvora. Ovim izmjenama Federacija BiH je uskladila svoj zakonodavni okvir s međunarodnim standardima, prije svega s Istanbulskom konvencijom i Direktivom (EU) 2024/1385 o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Istovremeno, sagledavala se primjena i adekvatnost predviđenih zaštitnih mjera, kao što su zabrana prilaska žrtvi, sankcije za kršenje ovih mjera, sankcionisanje povratnika u vršenju djela i slično. U pojedinim pravnim sistemima bila je predviđena i olakšana pozicija i podrška žrtvama u toku krivičnog postupka, što je uključivalo pravo na pratnju osobe od povjerenja, ali i strožije prekršajne i krivične sankcije, ukidanje zastare za spolno zlostavljanje djeteta i slično.

U svakom slučaju, cilj zakonskih izmjena i predloženih mjera bio je eliminacija nasilja nad ženama i osnaživanje prava žena žrtava nasilja, između ostalog i putem strožijeg sankcionisanja svih oblika rodno zasnovanog nasilja. To je uključivalo, kao jedan od prvih i ključnih koraka, specijalizaciju sudija i tužilaca, obavezne edukacije o rodno zasnovanom nasilju te širenje sistema podrške žrtvama i svjedocima.

Primjera radi, Ombudsmeni BiH su u predmetu koji se vodio pred Institucijom istakli da, imajući u vidu faktore kada je prijavljeno djelo, te dugotrajnost postupanja policije Brčko distrikta BiH i Osnovnog suda Brčko distrikta BiH, isti potvrđuju zabrinjavajuće razloge zbog kojeg većina žena žrtava nasilja nema povjerenja u institucije sistema, što rezultira akumuliranjem straha kod žena žrtava nasilja i neprijavlivanjem slučajeva nasilja.¹²⁰

¹²⁰ Ž-BR-05-324/23; Ž-BR-08-326/23, preporuka broj: P-36/24;

Ombudsmeni BiH, postupajući u žalbama¹²¹ čiji je žalbeni osnov zaštita prava i najboljeg interesa mladb. djece prilikom konfliktnih razvoda, došli su do saznanja o znatnom broju slučajeva nasilja nad ženama. Naime, čest slučaj je da se majke mladb. djece obraćaju za zaštitu prava i najboljeg interesa mladb. djece, a da u prilogu žalbe dostavljaju i rješenja koja se odnose na zabranu približavanja žrtvi nasilja i prema potrebi djeci žrtve, te zabranu komunikacije, uznemiravanja i uhođenja žrtve nasilja, odnosno majke.

Ombudsmeni BiH smatraju da bi nadležni organi svih nivoa vlasti trebali imati za cilj smanjenje nasilja u zajednici, s posebnim osvrtom na porodicu.

Pojedini predmeti¹²² povlače pitanje važnosti proaktivnog djelovanja, imajući u vidu da je u pojedinim slučajevima nasilja u porodici reakcija zakašnjela kada do najtežih oblika nasilja već dođe. Često se Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine obraćaju udruženja građana – nevladine organizacije s anonimnim prijavama nasilja u porodici. Postupajući po takvim prijavama, Institucija ombudsmena se obraća nadležnoj policijskoj stanici, tražeći informacije o njihovim saznanjima i poduzetim mjerama. Takvi predmeti se zatvaraju nakon što teritorijalno nadležna policijska stanica bude upoznata s problemom koji je prijavljen podnosiocima žalbe, i kada bude utvrđeno da nema dokaza o tome da su napravljeni propusti u pogledu postupanja po prijavama bilo koje strane, a što bi opravdalo eventualnu intervenciju Institucije ombudsmena u bilo kojem pravcu. U slučajevima nasilja u porodici, centri za socijalni rad imaju ključnu ulogu u sistemu zaštite, jer su najčešće prvi kontakt žrtava s institucijama. Njihove nadležnosti obuhvataju procjenu rizika, pružanje psihosocijalne pomoći, koordinaciju s policijom i tužilaštvom te iniciranje zaštitnih mjera i smještaja u sigurne kuće. Iako su zakonom obavezani da izrađuju i prate individualne planove zaštite, praksa pokazuje značajne razlike među lokalnim zajednicama u pogledu kapaciteta i resursa, što utiče na dostupnost i kvalitet pružene zaštite. Nedostatak stručnog osoblja, ograničeni budžeti i neujednačena primjena propisa i dalje predstavljaju prepreku efikasnom i pravovremenom reagovanju.

Upravo polazeći od uočene potrebe da se poveća svijest o značaju uloge centara za socijalni rad i ojača njihova institucionalna pozicija, Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine izradila je dva specijalna izvještaja: Specijalni izvještaj o ulozi CSR u zaštiti prava djeteta (2013)¹²³ i Specijalni izvještaj o stanju i problemima s kojima se susreću centri/službe za socijalni rad u Bosni i Hercegovini (2019)¹²⁴. Ovi izvještaji su ukazali na strukturne izazove u oblasti socijalne zaštite i potrebu za jačanjem međusektorske saradnje, kontinuiranim stručnim osposobljavanjem i većim ulaganjem u preventivne programe, što predstavlja osnovu za efikasniji odgovor sistema na nasilje u porodici i zaštitu žrtava.

Nažalost, teško krivično djelo od 11.08.2023. godine u Gradačcu¹²⁵ ukazalo je na potrebu preventivnog djelovanja, pitanja izricanja mjera bezbjednosti, kao i kaznene politike, koja bi imala između ostalog i adekvatnu odvratajuću ulogu. Neophodno je napomenuti da je potrebno sagledati primjenu krivičnih zakona u svjetlu Istanbulske konvencije koju je BiH ratifikovala još 2013.

¹²¹ Ž-SA-06-387/25, Ž-SA-01-457/24, Ž-SA-01-565/24, Ž-SA-05-566/24 i Ž-SA-08-567/24;

¹²² Ž-BL-06-682/23;

¹²³ Dostupno na: https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2014032610350450bos.pdf

¹²⁴ Dostupno na: https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2019112015101009bos.pdf

¹²⁵ *Ex officio* Ž-BL-06-489/23;

godine. Istanbulska konvencija ne zahtijeva da se propiše posebno krivično djelo femicida, nego država ima slobodnu procjenu kako će obezbijediti zaštitu od rodno zasnovanog nasilja. To znači da države mogu postići i ovu svrhu propisivanjem kvalifikovanih oblika krivičnih djela kada je žrtva ženskog roda. Neophodno je izvršiti ocjenu primjene krivičnopravnih sankcija kod ovakvih nasilnih krivičnih djela, posebno vezano za ogroman broj izrečenih uslovnih osuda a i činjenicu da je potpuno izostalo izricanje takvih osuda sa zaštitnim nadzorom, koji nadzor u sebi konzumira mjere pomoći, brige, nadzora kroz sudsku zaštitu žena i članova porodice, kao žrtava nasilja. Sudovi i tužilaštva često pravdaju svoje postupanje odustankom žrtve od prijave, svjedočenja i gonjenja. Ombudsmeni podsjećaju da mišljenje žrtve ne može biti odlučujuće u donošenju odluke o obustavljanju krivičnog gonjenja i podsjećaju da postoji niz dokaznih mehanizama kojima se može utvrditi postojanje krivičnog djela i krivične odgovornosti. Ovo ukazuje na važnost osiguranja primjene Istanbulske konvencije ali i referisanja na Direktivu o žrtvama nasilja (EU Directive 2012/29) kako bi se u samom momentu prijavljivanja djela uspostavio mehanizam procjene potreba žrtve, uključujući i pitanje njene sigurnosti jer upravo ovi faktori, uključujući i ekonomsku ovisnost o nasilniku, imaju značajnu ulogu kod odlučivanja žrtve da prijavi djelo i učestvuje u postupku. Donošenjem novog Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, kojim je uveden institut teškog ubistva žene zbog njenog spola (femicid), osigurana je pravna osnova za jaču krivičnopravnu zaštitu žena od rodno zasnovanog nasilja. U narednom periodu ključno je obezbijediti dosljednu i efikasnu primjenu ove odredbe kroz praksu sudova i tužilaštava, uz paralelno jačanje mehanizama zaštite žrtava i praćenje učinaka nove zakonske regulative.

Ova, medijski eksponirana tragedija ilustruje kontinuiranu epidemiju nezamislive brutalnosti, koja uništava porodice i ostavlja ožiljke na zajednicama širom Bosne i Hercegovine. Sam izraz nulte tolerancije nije dovoljan. Stojeći u solidarnosti sa svim žrtvama i njihovim voljenima, Institucija ombudsmena za ljudska prava ponovo poziva na implementaciju hitnih i efikasnih preventivnih mjera i zaštite za žrtve i preživjele, na brze i sveobuhvatne istrage, te na odgovornost počinitelaca u skladu sa zakonom.

Potreba strateškog pristupa rodno zasnovanom nasilju nad ženama uzrokovana je, između ostalog, i pojačanim, prevashodno negativnim, senzibilitetom građana vezanim za adekvatnost odgovora pravosuđa vezanog i za spomenuta krivična djela koja štite od nasilnih radnji žene i članove porodica. Poštujući ustavna načela podjele vlasti, ali i zakonsku odredbu prema kojoj Institucija ombudsmena nema nadležnost da se miješa u rad pravosudnih organa, neophodno je dati osvrt i generalnu ocjenu rada policijskih i tužilačkih organa koja se ne može svesti samo na ocjenu institucionalne i formalne produktivnosti, nego i proaktivnog pristupa i prevencije težih krivičnih djela, što jeste norma iz krivičnog zakona. Na ovaj način u prvi plan bi bili stavljeni suštinski problemi u blagovremenom otkrivanju i gonjenju počinitelaca spomenutih krivičnih djela, ali uz osiguranje i ostalih zahtjeva iz Istanbulske konvencije.¹²⁶ Sve navedeno bi sigurno imalo uticaja na ukupno povjerenje građana u institucije vlasti i može vratiti utisak o uspješnosti u radu pravosuđa u BiH.

Međutim, i pored naprijed poduzetih mjera i radnji od strane organa vlasti, evidentno je da problem nasilja u porodici i diskriminacija žena i dalje postoji u Bosni i Hercegovini, te da se ne smanjuje

¹²⁶ Istanbulska konvencija podsjeća na obaveze države koje počivaju na četiri stuba: prevencija (prevention), zaštita (protection), krivično gonjenje (prosecution) i koordinirane politike (co-ordinated policies).

broj evidentiranih slučajeva. Nadležni organi u svojim odgovorima često ističu nedostatak multisektorske saradnje, kadrovske probleme i needuciranost osoblja, nedostatak finansijske podrške od kantona i opština, neefikasnost uslovnih osuda i novčano kažnjavanje počinilaca koje pogađa i porodicu. Ključna iskustva Institucije ombudsmena u slučajevima s tragičnim ishodom pokazuju da često postupak po prijavi nije bio adekvatan, da nisu postojali protokoli o međusektorskoj saradnji, a i da revnost postupanja policije mora biti značajno jača, što upućuje na potrebu jačanja svijesti ili edukacije.

Navedeni problemi su tim složeniji u povratničkim opštinama, koje su nerazvijene, s pretežno starijom populacijom, s malim brojem zaposlenih u nadležnim socijalnim i drugim službama.

Ombudsmeni smatraju da jedan od razloga neadekvatnog tretiranja ovog problema generalno leži u nedovoljnoj multisektorskoj saradnji između pet glavnih aktera (centri, policija, sudstvo, pravosuđe i zdravstvo) koji se bave pitanjima zaštite od nasilja u porodici, što često ima za posljedicu nejednak pristup u tretiranju slučajeva nasilja u porodici. U cilju otklanjanja ovog problema neophodno je razviti multidisciplinarni pristup na principu međusobne saradnje, razmjene raspoloživih informacija i uzajamnog povjerenja. Najefikasniji mehanizam za razvijanje ovog partnerstva je uspostavljanje partnerskih odnosa kroz primjenu zakona, podzakonskih akata ili protokola o međusobnoj saradnji.

Nadalje, Ombudsmeni podsjećaju da Istanbulska konvencija naglašava obavezu članica da osiguraju da prethodno opisane politike stave prava žrtve u središte svih mjera i da se primjenjuju kroz efikasnu saradnju svih nadležnih organa, institucija i organizacija, odnosno uključivanje državnih organa, nacionalnih, regionalnih i lokalnih skupština i uprave, državnih institucija za zaštitu ljudskih prava i organizacije civilnog društva.

Nesporno je da Istanbulska konvencija prepoznaje značaj organizacija civilnog društva u zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici, da obavezuje članice da odvajaju odgovarajuća finansijska sredstva i ljudske resurse za adekvatno provođenje integrisanih politika, mjera i programa koje provode i nevladine organizacije i civilno društvo (član 8), da su obavezne prepoznati, podsticati i podržavati, na svim nivoima, rad nevladinih organizacija i organizacija civilnog društva u borbi protiv nasilja nad ženama i uspostaviti efikasnu saradnju s ovim organizacijama (član 9).

Istanbulska konvencija u posebnom članu koji nosi naziv “sigurne kuće”, nameće obavezu državama članicama da poduzmu sve neophodne zakonodavne i druge mjere kako bi omogućile otvaranje odgovarajućih, lako dostupnih sigurnih kuća u dovoljnom broju za siguran smještaj i proaktivnu pomoć žrtvama nasilja, posebno ženama i njihovoj djeci (član 23).

Međutim, u odgovorima nadležnih organa dostavljenim Ombudsmenima, nerijetko se ističe, da entitetske, kantonalne i opštinske vlasti u cijelosti nisu ispunile svoje obaveze u pogledu osiguranja dostatnih finansijskih sredstava za borbu protiv nasilja u porodici, ne izdvajaju sredstva za plaćanje smještaja žrtava nasilja u sigurne kuće, već to često pada na teret nevladinih organizacija.

Ombudsmeni, u tom smislu, ponovno podsjećaju da uslovi za provođenje zaštitnih mjera često nisu osigurani. Nerijetko se desi da žrtva biva izbačena na ulicu s djecom te je zbog različitih okolnosti često primorana vratiti se kući nasilniku.

I entitetski zakoni i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu BiH predviđaju zbrinjavanje žrtve nasilja u porodici u sigurnu kuću/sklonište koje predstavlja posebnu mjeru podrške kojom se osigurava siguran smještaj i pomoć žrtvama nasilja u porodici, koju može realizovati pravna osoba, uz pristanak žrtve i najduže na šest mjeseci, što se može produžiti uz pisanu saglasnost nadležnog organa starateljstva.

Međunarodni dokumenti koji garantuju prava iz oblasti socio-ekonomskih prava, među kojima je i pravo na socijalnu zaštitu i koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini su već ranije spomenuti Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, kao i revidirana Evropska socijalna povelja, a koju je država dužna poštovati, štiti i ispunjavati. S obzirom da obaveza leži na državi, način na koji će se ova prava ispuniti je u isključivoj brizi države i svaka država za sebe određuje modele socijalne zaštite onako kako to najbolje odgovara njenom političko-državnom uređenju, tradiciji, specifičnim problemima koji opterećuju zemlju itd. Međutim, iako žrtve nasilja u porodici, uzimajući u obzir trenutnu situaciju u kojoj su u nekim zakonima prepoznate kao korisnici socijalne zaštite, a u drugim ne, ova kategorija ima niz specifičnosti i zahtijeva poseban pristup smatrajući da istovremeno, kao što je već ranije istaknuto, nasilje u porodici predstavlja vid diskriminacije žena, te da je zaštita ove kategorije garantovana i međunarodnim standardima u oblasti prava žena.

Međunarodni standardi o zaštiti žrtava nasilja naglasak stavljaju na žrtvu, te najprije uzimaju u obzir sigurnost i zaštitu žrtve, te u tom smislu potiču države da koordiniraju radnje u vezi sa zaštitom žrtava, kako bi žrtve dobile trenutnu i sveobuhvatnu pomoć putem koordiniranog, multidisciplinarnog i stručnog djelovanja, te saradnju između policije, zdravstvenih i socijalnih službi, pravosudnog i nevladinog sektora. Uvažavajući finansijski aspekt i budžetska ograničenja, potrebno je naći optimalan model zaštite žrtava nasilja u porodici, što uključuje osnivanje sigurnih kuća i/ili plaćanje smještaja žrtvama.

Nadležni organi u svojim odgovorima ističu da su žene žrtve nasilja u porodici zbog ekonomske ovisnosti prinuđene da se vrate počiniocu nasilja, kao i da pred tužilaštvom odbijaju svjedočiti i ne traže krivično gonjenje počinilaca. Ombudsmeni su mišljenja da ovakvom ponašanju žena žrtva nasilja u dobroj mjeri pridonosi neadekvatan odgovor vlasti na obaveze iz čl. 18. i 20. Istanbulske konvencije, koje nisu poduzele adekvatne mjere na osnaživanju i ekonomskoj neovisnosti žena žrtava nasilja, njihovoj obuci i pomoći prilikom zapošljavanja. Također, žene žrtve nasilja, najčešće nemaju mogućnost da uz pomoć vlasti riješe pitanje svoga stanovanja, što zbog nedovoljne brige vlasti, a što zbog loše finansijske situacije i nedostatka adekvatnog stambenog prostora.

Značajno je ukazati i na preporuku 22. koju je Komitet za ukidanje diskriminacije žena dao u Zaključnim zapažanjima na kombinovani četvrti i peti periodični izvještaj Bosne i Hercegovine¹²⁷: *“Komitet preporučuje da zemlja članica: (a) uspostavi djelotvorne institucionalne mehanizme za koordinaciju, praćenje i ocjenu efikasnosti uticaja razvijenih strategija i preduzetih mjera s ciljem da obezbijedi dosljednu primjenu zakona na svim nivoima;...(e) obezbijedi odgovarajuću podršku, zaštitu i rehabilitaciju ženama žrtvama svih oblika nasilja, uključujući jačanje kapaciteta postojećih skloništa i proširenje saradnje i finansiranje nevladinih organizacija koje obezbjeđuju sklonište i rehabilitaciju žrtvama.”*

Ombudsmeni podsjećaju na značaj medija u prevenciji, zaštiti i borbi protiv nasilja u porodici, čije promotivne aktivnosti trebaju biti usmjerene boljoj informisanosti žrtava o njihovim pravima i mogućnostima ostvarivanja tih prava i o štetnosti nasilnog ponašanja članova porodice. U tom smislu, Ombudsmeni pozivaju medije da nastave odgovorno prezentovati problematiku nasilja u porodici, a tamo gdje ima prostora, da poboljšaju svoj rad s ciljem što bolje informisanosti građana o ovom značajnom društvenom problemu. Ombudsmeni posebno ukazuju na važnost učestvovanja stručnih lica u svim emisijama vezanim za ovu problematiku. Ocjenom datih izjašnjenja nadležnih organa, može se konstatovati da nisu dosljedno poštovane odredbe međunarodnih standarda o ljudskim pravima i domaćeg zakonodavstva, a u smislu finansijskih obaveza, kao ni obaveza koje se odnose na osnivanje, rad i finansiranje sigurnih kuća, prepoznavanje žrtve nasilja kao korisnika socijalne pomoći u zakonima o socijalnoj zaštiti te uspostavljanja besplatne pravne pomoći. Ombudsmeni ukazuju na izostanak adekvatne multisektorske saradnje, na potrebu popunjavanja nadležnih organa stručnim i educiranim kadrom, kao i pitanje efikasnosti izrečenih uslovnih osuda.

Uzimajući u obzir sve navedeno, postupajući u skladu sa svojim ovlaštenjima, na osnovu člana 32. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine i člana 7. Zakona o zabrani diskriminacije, Ombudsmeni Bosne i Hercegovine, uzimajući u obzir sigurnost i zaštitu žrtava nasilja u porodici, upućuju

PREPORUKE

Vladi Federacije Bosne i Hercegovini

Vladi Republike Srpske

Kantonalnim vladama

Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

1. Da poduzmu efikasne mjere i radnje na dosljednom provođenju međunarodnih standarda o ljudskim pravima, domaćeg zakonodavstva i podzakonskih i opštih akata s ciljem prevencije, zaštite i borbe protiv nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, a u skladu s pojedinačnim nalazima iz ove preporuke.
2. Ove mjere mogu podrazumijevati pooštavanje kaznene politike u dijelu koji se odnosi na nasilje u porodici putem izrade nacrtu zakonskih rješenja; davanja većih ovlaštenja policijskim organima ili uvođenja novih tehnologija u procesu nadzora i praćenja nasilnika; edukacije i obuke policijskih službenika i nosilaca pravosudnih funkcija, kampanje

¹²⁷ Zaključna zapažanja na kombinovani četvrti i peti periodični izvještaj Bosne i Hercegovine Komiteta za ukidanje diskriminacije žena, od 25. jula 2013. godine, http://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/02/CEDAW_4-5.pdf, str. 6;

podizanja svijesti s ciljem promovisanja mehanizama zaštite i podrške žrtvama, programe podrške i finansiranja sigurnih kuća, usvajanje Protokola o postupanju u slučaju nasilja u porodici, Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici te Akcijskih planova za realizaciju Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici; formiranje koordinacijskog tijela za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici u kojem bi bili zastupljeni predstavnici pravosuđa, policije, organa socijalne zaštite, obrazovanja, zdravstvene zaštite, te po mogućnosti predstavnici medija, nevladinih organizacija i drugi eksperti ovisno o potrebama i mogućnostima;

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine

ANEKS I – UPITNICI

Upitnik upućen Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH

Predmet: *Specijalni izvještaj o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini*

Poštovani,

Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine su, na osnovu člana 2 stav (2) i člana 34 stav (2) Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, donijeli odluku da pristupe izradi *Specijalnog izvještaja o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini*.

U cilju izrade pomenutog Specijalnog izvještaja, Institucija ombudsmena prikuplja relevantne podatke od nadležnih institucija, uključujući i podatke kojima raspolaže Visoko sudsko i tužilačko vijeće. U skladu sa odredbama člana 23 i člana 25 Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, pozivamo Vas da nam dostavite podatke iz evidencije koju posjedujete vezano za krivično djelo nasilja u porodici/prodičnoj zajednici za sve pravosudne organe u Bosni i Hercegovini i to:

1. Broj zaprimljenih prijava
2. Broj neriješenih istraga
3. Broj naređenih istraga
4. Broj naredbi o nepokretanju istrage
5. Broj naredbi o obustavi istrage
6. Broj podignutih optužnica
7. Broj potvrđenih optužnica
8. Broj odbijajućih presuda
9. Broj oslobađajućih presuda
10. Broj osuđujućih presuda
11. Broj osuđujućih presuda – zatvorska kazna
12. Broj osuđujućih presuda – novčana kazna
13. Broj osuđujućih presuda – uslovna osuda
14. Spol počinioca u osuđujućim presudama
15. Spol žrtve u osuđujućim presudama
16. Starosna struktura počinioca i žrtve

Referentni period za koji se provodi istraživanje jeste od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine.

Upitnik upućen ministarstvima unutrašnjih poslova svih nivoa vlasti

Predmet: *Specijalni izvještaj o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini*

Poštovani,

Na osnovu člana 23. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine donijeli su odluku da pristupe izradi ***Specijalnog izvještaja o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini.***

U cilju što temeljnije izrade spomenutog specijalnog izvještaja, Institucija ombudsmena prikuplja relevantne podatke od nadležnih institucija, uključujući i ministarstva unutrašnjih poslova. U skladu sa odredbama člana 2. stav (2) i člana 34. stav (2) *Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine*, pozivamo vas da nam dostavite podatke iz evidencije koju posjedujete, i to podatke o:

1. Broju podnesenih prijava o nasilju u porodici
2. Broju povučenih prijava;
3. Ko su najčešći podnosioci prijava - građani, profesionalci (zdravstveni i socijalni radnici, nastavnici, odgajatelji, medicinske, obrazovne i druge ustanove i organi, nevladine organizacije), članovi porodice itd.;
4. Broju podnesenih zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, vrsti predloženih zaštitnih mjera i broju po vrstama;
5. Broju izrečenih zaštitnih mjera;
6. Broju slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno broju slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud s prijedlogom za izricanje novčane kazne;
7. Broju slučajeva smještaja u sigurnu kuću;
8. Broju lica lišenih slobode i zadržavanja u slučajevima kad postoje osnove sumnje da je lice počinilo nasilje u porodici;
9. Broju pokrenutih prekršajnih postupaka protiv lica koja nisu izvršila obavezu prijavljivanja radnji nasilja u porodici;
10. Broju, kao i spolu policijskih službenika na referatima nasilja u porodici;
11. Da li su policijski službenici prolazili kroz specijalizovane edukacije na temu:
Primjena Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

Referentni period za koji se provodi istraživanje jeste od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine.

Upitnik upućen nevladinim organizacijama

Predmet: *Specijalni izvještaj o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini*

Poštovani,

Na osnovu člana 23. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine donijeli su odluku da pristupe izradi *Specijalnog izvještaja o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini*.

U cilju izrade pomenutog specijalnog izvještaja, Institucija ombudsmena prikuplja relevantne podatke od nadležnih institucija, uključujući i stavove udruženja i organizacija koje se bave pitanjima rodne ravnopravnosti, uključujući i nasilje u porodici.

U skladu s navedenim, pozivamo vas da nam dostavite vaše stavove o sljedećim pitanjima:

1. Koji su, prema vašem mišljenju, uzroci učestalih incidenata nasilja u porodici?
2. Koliko je zadovoljavajuća trenutna zakonska regulativa u smislu prevencije i odgovora na incidente nasilja u porodici?
3. Koliko su efikasni mehanizmi postupanja po prijavama nasilja u porodici?
4. Da li ste upoznati sa slučajevima nasilja nad ženama s invaliditetom i koji su osnovni izazovi sa kojima se susreće ta kategorija?
5. Kako ocjenjujete rad sigurnih kuća u Bosni i Hercegovini?
6. Šta je potrebno učiniti s ciljem unapređenja sistema zaštite od nasilja u porodici?

Referentni period za koji se sprovodi istraživanje jeste od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine.

ANEKS II – TABELARNI PRIKAZ PODATAKA DOSTAVLJENIH OD VSTV-A PREMA PITANJIMA IZ UPITNIKA

	Oznaka vrste predmeta ¹²⁸	Zaprimljeno prijava	Neriješene istrage	Naredene istrage	Naredbe o nepokretanju istrage	Naredbe o obustavi istrage	Podignute optužnice	Potvrđene optužnice	Odbijajuća presuda	Oslobađajuća presuda	Osudjuća presuda	Osudjuće presuda - zatvorska kazna	Osudjuća presuda - novčana kazna	Osudjuća presuda - uslovna osuda
TUŽILAŠTVO BRČKO DISTRIKTA BIH	KT	35	13	33		4	25	26		1		12	1	9
	KTD	2	2	2										
KANTONALNO TUŽILAŠTVO SARAJEVO	KT	494	27	217	252	49	154	152		2		45	2	39
	KTD	57	3	22	15	3	15	14				3		1
	KTM	5												
KANTONALNO TUŽILAŠTVO KANTONA 10 LIVNO	KT	28	5	25	3	1	21	20		2		3		16
	KTA	24			6									
	KTD	1		1			1	1						
	KTŽ													1
KANTONALNO TUŽILAŠTVO POSAVSKOG KANTONA-ORAŠJE	KT	32	9	28	2	3	23	23				5	2	10
	KTD	2												
TUŽILAŠTVO KANTONA GORAŽDE	KT	9		7	1		7	7						5
TUŽILAŠTVO TUZLANSKOG KANTONA	KT	354	23	175	98	72	94	95	5	7		41	2	64
	KTD	26	6	14		2	7	7				1		1
	KTK	0			0									
	KTM	6												
	KTN	1												
	KTŽ									3				1

¹²⁸ INDEX REGISTAR informacija pod kontrolom Tužilaštva/Tužiteljstva BiH,

https://tuzilastvobih.gov.ba/files/docs/Index_registar.pdf, https://tuzilastvobih.gov.ba/files/docs/INDEX_REGISTAR-bos.pdf, preuzeto dana 9.10.2025. godine,

KT - krivični upisnik za fizička i pravna lica – poznati počinioci; KTD - krivični upisnik za fizička i pravna lica u kojem je oštećeno maloljetno lice; KTN - krivični upisnik za nepoznate počinioce; KTM - krivični upisnik za maloljetne počinioce; KTA - upisnik raznih krivičnih predmeta; KTR - krivični upisnik po vanrednom pravnom lijeku...

TUŽILAŠTVO UNSKO-SANSKOG KANTONA	KT	264	3	226	25	12	213	221	3	10		20	17	127
	KTD	29	1	15	2		14	7						1
	KTM	5												
	KTR	3												
TUŽILAŠTVO ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	KT	434	25	265	76	88	172	172	3	3		42	4	122
	KTD	78	1	30	1	1	27	26				4		9
	KTM	14												
TUŽILAŠTVO HERCEGOVAČKO-NERETVANSKOG KANTONA	KT	161	18	117	31	34	66	65				5	2	29
	KTD	6		4		1	3	2						
	KTM	2												
TUŽILAŠTVO SREDNJOBOSANSKOG KANTONA	KT	171	10	159	2	37	122	115		10		22	10	63
	KTD	10	6	9	1		3	2						1
	KTM	1												
	KTŽ											1		
TUŽILAŠTVO ZAPADNOHERCEGOVAČKOG KANTONA	KT	59	25	53	3	7	22	23	1			6	2	8
	KTA	34												
	KTD	3	2	3			1	1						
OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO U BANJOJ LUCI	KT											1		
	KTŽ											1		
	KT	773	44	532	162	366	153	149	5	12		25	35	55
	KTA	25			5									
	KTD	44		18	10	16	2	1						
	KTM	4												
	KTŽ									1		1		1
OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO U BIJELEJINI	KT	264	29	79	112	30	42	38	1	2		12	15	22
	KTD	1												
	KTŽ												1	
OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO U DOBOJU	KT											1		
	KT	165	6	120	28	3	118	112	3	4		38	21	50
	KTD	7		2			2	2						

OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO U ISTOČNOM SARAJEVU	KT	219	29	137	47	45	75	63		1		3	9	33
	KTD	3	2	2	2									
	KTM	1												
OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO U PRIJEDORU	KT	1		1		1						1		
	KTŽ									1				
	KT	254	23	139	15	107	27	27		5		6	2	14
	KTD	8												
	KTM	2												
	KTN	1												
	KTŽ									1		1		
OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO U TREBINJU	KT	65	4	56	4	10	44	49		1		6	8	32
	KTD	1												
	KTM	1												
UKUPNO		4.189	316	2.491	903	892	1.453	1420	21	66		306	133	714

SAŽETAK

SPECIJALNI IZVJEŠTAJ O POJAVNIM OBLICIMA, MEHANIZMIMA ZAŠTITE I PREVENCIJE OD NASILJA U PORODICI U BOSNI I HERCEGOVINI

Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine ima mandat da štiti i promovira ljudska prava, osigurava dobru upravu i vladavinu prava, te djeluje kao centralni mehanizam zaštite od diskriminacije. Na osnovu člana 32. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine i člana 7. Zakona o zabrani diskriminacije, Institucija ombudsmena ima ovlaštenje reagovati u slučajevima nepravilne primjene zakona i davati preporuke zakonodavnim i izvršnim organima.

Zbog učestalih napada na žene u okviru porodičnih zajednica, Ombudsmeni su pristupili izradi Specijalnog izvještaja o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini. Cilj izvještaja je osigurati dublje razumijevanje položaja žrtava, ocijeniti zakonske okvire i praksu, te ukazati na sistemske nedostatke u institucionalnom odgovoru. Izvještaj se zasniva na međunarodnim instrumentima – Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i Istanbulskoj konvenciji – te na domaćim zakonima o ravnopravnosti spolova i zaštiti od nasilja u porodici u oba entiteta i Brčko distriktu BiH.

Analiza obuhvata period od 1. januara 2023. do 30. juna 2024. godine, a provedena je putem upitnika upućenih nadležnim ministarstvima, centrima za socijalni rad, policijskim organima, Visokom sudskom i tužilačkom vijeću te organizacijama civilnog društva. Iako BiH ima normativno usklađen pravni okvir, njegova primjena je nedosljedna i često neefikasna. Uočene su razlike u pristupima Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta BiH, te ozbiljni problemi u međusektorskoj saradnji. U većini slučajeva nasilja nad ženama izriču se uslovne kazne, što pokazuje slab učinak kaznene politike i nedostatak preventivnog efekta.

Tragični slučaj femicida u Gradačcu 2023. godine dodatno je ukazao na potrebu za preventivnim mjerama, snažnijim sankcijama i efikasnijim nadzorom nad primjenom zaštitnih mjera. Ombudsmeni naglašavaju da, iako Istanbulska konvencija ne zahtijeva posebno krivično djelo femicida, države su obavezne obezbijediti adekvatan zakonodavni okvir koji garantuje stvarnu zaštitu žena žrtava nasilja, uključujući strožije sankcionisanje i kontinuirani nadzor nad počiniocima.

U odgovoru institucija posebno se ističu problemi u finansiranju sigurnih kuća, koje su ključni segment sistema zaštite. U mnogim lokalnim zajednicama nedostaju stabilna budžetska sredstva, što žrtve često dovodi u situaciju da se vrate nasilniku – što je u suprotnosti s članom 23. Istanbulske konvencije. Komitet CEDAW je u zaključnim zapažanjima za BiH preporučio jačanje institucionalne koordinacije, povećanje kapaciteta skloništa i osiguranje kontinuiranog finansiranja organizacija koje rade sa žrtvama.

Nalazi izvještaja potvrđuju da su glavni problemi nedostatak koordinacije među akterima (centri, policija, pravosuđe, zdravstvo), neujednačena praksa, slaba edukacija profesionalaca i nepostojanje ekonomskih mjera osnaživanja žrtava. Federacija BiH u međuvremenu je usvojila novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama (2025), čime je formalno ojačan pravni okvir, praksa njegove dosljedne primjene tek treba pokazati rezultate. U Republici Srpskoj

i Brčko distriktu BiH postoji zakonski okvir, ali i dalje nedostaje efikasna koordinacija i integrisan pristup zaštiti žrtava.

Na osnovu uočenih nalaza, Ombudsmeni Bosne i Hercegovine upućuju preporuke svim nivoima vlasti – Vladi Federacije BiH, Vladi Republike Srpske, kantonalnim vladama i Vladi Brčko distrikta BiH:

1. Da poduzmu efikasne mjere i radnje na dosljednom provođenju međunarodnih standarda o ljudskim pravima, domaćeg zakonodavstva i podzakonskih i opštih akata s ciljem prevencije, zaštite i borbe protiv nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, a u skladu s pojedinačnim nalazima iz ove preporuke.
2. Ove mjere mogu podrazumijevati pooštavanje kaznene politike u dijelu koji se odnosi na nasilje u porodici putem izrade nacrtu zakonskih rješenja; davanja većih ovlaštenja policijskim organima ili uvođenja novih tehnologija u procesu nadzora i praćenja nasilnika; edukacije i obuke policijskih službenika i nosilaca pravosudnih funkcija, kampanje podizanja svijesti u cilju promovisanja mehanizama zaštite i podrške žrtvama, programe podrške i finansiranja sigurnih kuća, usvajanje Protokola o postupanju u slučaju nasilja u porodici, Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici te Akcijskih planova za realizaciju Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici; formiranje koordinacijskog tijela za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici u kojem bi bili zastupljeni predstavnici pravosuđa, policije, organa socijalne zaštite, obrazovanja, zdravstvene zaštite, te po mogućnosti predstavnici medija, nevladinih organizacija i drugi eksperti ovisno o potrebama i mogućnostima.

Institucija ombudsmena zaključuje da deklarativna poruka o „nultoj toleranciji“ nije dovoljna. Potrebno je preći s reaktivnog na proaktivni pristup, osigurati brze i efikasne institucionalne reakcije, kontinuiranu edukaciju profesionalaca i stvarnu podršku žrtvama. Samo dosljednom primjenom zakona i koordiniranim djelovanjem moguće je uspostaviti sistem koji garantuje da žene i djeca u Bosni i Hercegovini zaista žive slobodno od nasilja.